Idem dic proportionaliter de laude divina. Ii tamèn actus in ratione signi attingunt immediatè Deum ut signatum; sunt enim signa, & testimonia divinæ excellentiæ, quam sic honoramus, & nostræ subjectionis, qua nos ei submittimus.

Obj. S. Aug. in Enchyr. c. 3. dicit, quòd Deus colitur spe, & charitate; atqui colere Deum pertinet ad Religionem: ergo. R. D. Ant. (*Hic a.* 5. *ad* 1.) Deus colitur fide, &c. imperativè, C. elicitivè, N. Dicit itaquè S. Aug. Deum coli fide, spe, & charitate, non quòd Religio eliciat actus fidei, spei, & charitatis, sed quia vel eos imperat, vel ab eis imperatur. Cùm enim virtutes Theologicæ versentur circà finem, ipsis per se convenit per imperium movere virtutes operantes ea, quæ ordinantur ad illum finem, qualis est Religio. Per accidens autèm ipsa Religio potest imperare actus virtutum Theologicarum, quatenùs idonei sunt ad suum finem, nempè colendum Deum. Sic v. gr. Religio actum fidei imperando colit Deum; & summum ei defert honorem declarando eum esse primam veritatem.

Si dicas, esse proprium superioris imperare. R. 1. Id esse verum de imperio strictè sumpto, pro actu intellectûs, seu rationis; non verò de imperio latè sumpto pro eo, quod est movere quocumque modo ad actum alterius virtutis, vel ejus implorare auxilium; sic enim subditi imperant suis heris; & sic quidam intelligunt imperium virtutis inferioris in superiores. R. 2. Virtutem, quæ secundùm se est aliis inferior, posse per accidens, & secundùm quid fieri eis superiorem ratione alicujus circumstantiæ, quam eis superaddit, sicque earum actus materialiter sumptos ordinare secundùm hanc formalitatem superadditam ad suum finem, & consequentèr eo imperare: v. gr. actus charitatis est secundùm se superior omnibus virtutibus moralibus, nec ad nobiliorem finem potest imperari, seu ordinari cùm supremo modo attingat ultimum finem; per accidens tamèn, puta, si fiat ex voto, subditur secundùm hanc circumstantiam Religioni, & per eam ad suum finem dirigitur, ità quòd omittens peccet contrà Religionem; & licèt id possit aliqualiter competere omnibus virtutibus, tribuitur tamèn specialitèr Religioni, & Justitiæ legali proptèr amplitudinem, & elevationem sui objecti.

Obj. 3. Religio non est virtus moralis, nec intellectualis: ergo. Theologica. Prob. Ant. Non est intellectualis, quia ejus perfectio non attenditur secundùm considerationem veri; non moralis, cujus proprium est tenere medium inter superfluum, & diminutum; nemo enim potest superfluè colere Deum, cùm sit major omni laude: ergo. R. D. ultimum assumptum; (*Ibid. ad* 3.) nemo potest colere Deum superfluè secundùm circumstantiam quanti, C. Secundùm alias circumstantias, puta, quia cultus divinus exhibetur, cui non debet, ut in Idololatria; vel quandò, & quomodò non debet, ut in variis aliis superstitionibus, N.

Obj. 4. Non est necesse ad rationem virtutis Theologicæ, quòd habeat Deum pro immediato objecto quod: ergo, licet Religio, &c. Prob. Ant. Spes v. gr. non respicit immediatè pro objecto quod Deum in se, sed assecurationem ejus, quæ est quid creatum: ergo. R. N. Ant. Ad probat. N. iterùm Ant. & dico, quòd assecutio se habeat ad objectum spei per modum conditionis tantùm.

Inst. De ratione objecti spei est, quòd sit arduum, & futurum; atqui Deus in se non est arduus, nec futurus; sed ejus assecutio est ardua, & futura: ergo. R. D. Maj. De ratione objecti spei est quòd sit arduum, & futurum, ità ut tò *arduum*, & *futurum* necessariò se teneat ex parte objecti sperati, N. Ità ut sufficiat, quòd se teneat ex parte subjecti sperantis, C. Aliàs nemo potest sperare aliquid existens in rerum natura.

ARTICULUS III.

Utrùm Religio præemineat intèr virtutes morales?

DIco, Religio præeminet intèr omnes virtutes morales. (*Art.* 6. *o.*) Prob. (*Ibid.*) Intèr virtutes morales illa præeminet, quæ propinquiùs accedit ad Deum; atqui talis est Religio, si quidèm operetur ea, quæ directè, & immediatè ordinantur in honorem divinum: ergo. Prob. Maj. Ea, quæ sunt ad finem, sortiuntur bonitatem ex ordine in finem, & ideò, quantò sunt propinquiora fini, tantò sunt meliora; atqui virtutes morales versantur circà ea, quæ ordinantur in Deum sicùt in finem: ergo intèr virtutes, &c. Nec obstat, quòd S. Doctor suprà q. 52. a. 12. doceat, justitiam legalem esse nobiliorem intèr virtutes morales; & infrà q. 161. a. 5. idem dicat de humilitate: etenim 1. loco loquitur de justitia legali comparativè ad virtutes morales, quæ respiciunt bonum humanum, & naturale, non verò de iis, quæ respiciunt bonum divinum, & supernaturale, qualis est Religio, quæ respicit cultum divinum; 2. loco loquitur de humilitate comparativè ad illas virtutes, quæ moderandis passionibus, non præcisè regulandis operationibus, inserviunt.

Obj. 1. Religio est pars justitiæ; sed pars est ignobilior toto: ergo. R. Minorem esse veram de parte propriè dicta, secùs de parte potentiali, quæ dicitur pars lato sensu, & qualis est Religio respectu justitiæ. Illa autèm præcellit huic & ratione objecti cui, quod est Deus, & ratione debiti, quod est strictius: (*Ibid. ad* 1.) Et licèt deficiat ab æqualitate, indè tamèn non minuitur ejus laus, quia laus virtutis in voluntate consistit, non in potestate.

Inferes ex solutione data: ergo actus Religionis est minùs laudabilis, quàm actus justitiæ. Prob. illatio. Est magis debitus ex dictis; atqui necessitas tollit laudem & gloriam, quantò enim aliquid fit ex majori necessitate, tantò minùs est laudabile: ergo. R. N. Illationem: (*Ibid.*) ad Probat. D. Min. necessitas tollit laudem supererogationis, C. tollit merita virtutis, si adsit voluntas, N.

Obj. 2. Tantò donum, seu opus est laudabilius, quantò magis indigenti exhibetur; atqui Deus non indiget aliquo, quod ei a nobis exhibetur: ergo virtutes, quæ sunt ad homines indigentes, ut misericordia, præstant Religioni. R. D. Majorem: (*Ibid. ad* 2.) In his, quæ exhibentur aliis proptèr eorum utilitatem, C. quia tùnc eò est utilius, quò fit magis indigenti; secùs, N. Deo autèm non exhibetur aliquid proptèr ejus utilitatem, sed proptèr nostram.

Ob. 3. 1. Reg. 15. Dicitur: *Melior est obedientia, quàm victimæ*; atqui offerre victimas pertinet ad Religionem: ergo. R. (*Infr. q.* 104. *art.* 3. *ad* 1.) Sermonem ibi esse de actu exteriore occisionis victimæ, quæ non fit ex vera devotione, & obedientia: imò obedientia, quæ illic præponitur victimis, non est obedientia nuda, sed quæ procedit ex reverentia Dei, & Religione.

Obj. 4. Sicùt Religio respicit honorem divinum conservandum, sic pœnitentia respicit eumdem honorem læsum restaurandum; sed æquale est, imò majus, restaurare honorem læsum, quàm eumdem permanentem conservare: ergo. R. D. Majorem, tò *sicùt* dicente aliqualem paritatem, C. omnimodam, N. In hoc ergo disparitas est, quòd Religio formalitèr, & per se exhibeat Deo honorem: Pœnitentia verò restituit honorem divinum læsum, non per se formalitèr, & ratione sui, sed ratione charitatis adjunctæ, & satisfactionis Christi: per se autèm id facit tantùm dispositivè, & inchoativè.

ARTICULUS IV.

Utrùm Religio habeat actus exteriores?

DIco: (*Art.* 7. *o.*) Religio, prætèr actus interiores, quos habet ut primarios, habet etiàm exteriores ut secundarios, & ad interiores ordinatos. Prob. 1. (*Ibid.*) In divino cultu necesse est aliquibus corporalibus uti, ut eis quasi signis mens hominis excitetur ad spirituales actus, quibus Deo conjungitur: ergo Religio prætèr, &c. Prob. ant. Actu Religionis reverentiam, & honorem Deo exhibemus, non proptèr ejus utilitatem, ut jam dictum est; est enim ex se ipso plenus gloria, cui nihil a creatura adjici potest, nisi denominatio extrinseca glorificati, & honorati, sed proptèr nostram utilitatem, quatenùs per hoc quòd Deum revereamur, mens nostra ei subjicitur, in quo ejus perfectio consistit. Quælibet enim res habens superiorem, perficitur per hoc, quòd ei subdatur, sicùt corpus per hoc, quòd subjiciatur animæ, & per eam vivificetur, aër per hoc, quòd illuminetur a sole; atqui mens humana indiget in hac vita ad hoc, quòd conjungatur Deo, sensibilium manuductione; quia *invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*. Rom. 1.: ergo in divino cultu, &c. Confirmatur. Homo constat corpore & anima: ergo necesse est, ut utraque parte Deo serviat, sicque canere possit cum Propheta: *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum*. Prob. 2. Ex praxì omnium sæculorum, fundata in Scripturis. 1. Ex tot cæremoniis legalibus, in veteri Testamento præceptis. 2. Ex variis locis novi Testamenti, Act. 2. Paulus *Positis genibus suis orabat*. Similitèr Stephanus Act. 7. & Petrus Act. 9. Imò ipse Christus Luc. 22. *Positis genibus orabat*: & ex Matth. 26. liquet ipsum adhibuisse orationem vocalem, dùm dicitur: *Hymno dicto exierunt in montem*. Et alibi. Hic mirare, sectarios, qui, Manichæorum exempla secuti, cultum nostrum exteriorem videntur abominari, dùm ipsi sine aliquo ritu exteriori Religionem suam non exercent. Etenim pectus tundunt, oculos in Cœlum erigunt, Psalmos cantant, variasque alias cæremonias adhibent, & tamèn templa nostra, & altaria everterunt, sacrificia cum omni cultu sustulerunt, & varia hujusmodi. Verùm dicant, quo fundamento iste eorum cultus sit admittendus, & noster rejiciendus: si aliquis, cur non omnis? Opponunt quædam Scripturæ testimonia: Joann. 4. *Deus spiritus est, & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate adorare oportet*. Act. 17. *Deus non in manufactis templis habitat, aut manibus humanis colitur*. Sed & militant paritèr contrà ipsos.

Insupèr R. ad 1. (*Ib.*) Christum illic loqui tantùm ad id, quod est principale & per se intentum in cultu Divino, nempè actum interiorem, sine quo non est verus cultus exterior. Ad 2. dico, Apostolum se ipsum explicasse addens, *indigens aliquo*. Adeòque sensus est, Deum non coli cultu exteriori ex indigentia, ut dixi suprà. Si reponas Christum nos liberasse a jugo cæremoniarum Judaicarum, fateor; sed non idcircò sustulit omnem cultum externum, nec cæremonias, quas vel ipsa ratio naturalis, vel leges sive Divinæ, sive Humanæ instituunt, ut patet ex 2. probatione Conclusionis.

Petes 1. Utrùm illi actus exteriores sint eliciti ab ipsa Religione? Videtur, quòd non; quia sunt materia circa quam & objectum ipsius Religionis & actuum ejus interiorum. Actus autèm elicitus alicujus virtutis distinguitur ab ejus materia & objecto. Proptèr hanc rationem Suarez & Becanus contendunt, nullum alium esse actum Religionis elicitum, nisi ipsam voluntatem, seu efectum colendi Deum. R. Nihilominùs hos actus exteriores, ut sacrificare, adorare, &c. esse actus elicitos a Religione, siquidèm ad nullam aliam speciem virtutis pertineant. Nec refert, quòd fiant mediante actu interiori: id quidem facit, ut dicantur mediati quoad efficientiam, non autèm ut sint imperati, si aliunde eamdem speciem cum interiori recipiant; tùnc enim ab eadem virtute eliciuntur, ac internus, mediante quo producuntur.

Ad rationem oppositam R. Actum exteriorem Religionis considerandum esse dupliciter: activè, proùt est actio, seu activa exhibitio cultûs, & passivè, prout est ipse cultus exhibitus: sicùt furari v. gr. potest considerari activè, proùt est activa ablatio rei alienæ; & passivè, proùt est res aliena ablata. 1. modo consideratus cultus exterior est actus elicitus a Religione, 2. modo est materia circà quam & objectum Religionis.

Petes 2. (*Art.* 8. *o.*) Utrùm Religio differat a sanctitate?

Non est quæstio de sanctitate, quæ habetur per infusionem gratiæ justificantis, sed de sanctitate, proùt est virtus. (*Ibid.*) Hoc nomen duo importat, munditiam & firmitatem. Undè sanctus græcè *Agios* quasi sine terra, & latine sanctus quasi sancitus, & lege firmatus; & utrumque scilicèt munditia & firmitas requiritur ad sanctitatem; munditia, ut mens ab inferioribus, quibus coinquinatur, abstracta, applicetur Deo; firmitas, ut Deo ultimo fini, primo principio immobilitèr adhæreat. (*Ibid.*) Est enim sanctitas *Virtus, per quam mens hominis se ipsam & suos actus applicat Deo*.

Ad Quæstionem R. (*Ib.*) Religionem non differre a sanctitate, nisi ratione. Quia Religio dicitur secundùm quòd exhibet Deo debitum famulatum in his, quæ pertinent ad cultum Divinum, sicùt in sacrificiis & oblationibus, & aliis hujusmodi: sanctitas autèm dicitur, secundùm quòd homo non solùm hæc, sed & aliorum virtutum opera imperat & refert ad Deum; vel secundùm quòd homo se disponit per bona quædam opera ad cultum Divinum: quæ duo, non re, sed solùm ratione differunt.

DISSERTATIO II.

DE ACTIBUS INTERIORIBUS RELIGIONIS

QUI SUNT

DEVOTIO, ET ORATIO.

Div. Thom. QQ. 82. & 83.

ARTICULUS I.

De Devotione.

DIco 1. Devotio dicitur à devovendo. (*Q.* 82. *art.* 1. *o.*) Undè devoti dicuntur, qui se ipsos quodam modo Deo devovent, ut ei se totalitèr subdant. Proptèr quod & olim apud Gentiles devoti dicebantur, qui se ipsos Idolis devovebant in mortem pro salute sui exercitûs, sicùt de duobus Deciis Titus Livius narrat l. 8. decad. 1. Non itaquè sumitur hic Devotio pro fervore delectante, qui sentitur interdùm in oratione, de quo S. Doct. art. 4. (*Ib.*) sed est *Quædam actualis voluntas promptè tradendi se ad ea, quæ pertinent ad Dei famulatum*, sive faciendi ea, que pertinent ad cultum Divinum. Undè patet, quòd non sit modus, aut qualitas, sed specialis actus voluntatis. Illa enim promptitudo, quæ est modus, importatur tantùm de connotato in actu devotionis.

Dico 2. Devotio est actus Religionis (*Art.* 2. *o.*) Quia ad eamdem virtutem pertinet facere aliquid, & promptam voluntatem habere ad illud faciendum; est enim utriusque actus idem formale objectum; atqui operari, quæ pertinent ad divinum cultum, pertinet propriè ad Religionem: ergo etiàm ad eam pertinet habere promptam voluntatem ad hujusmodi exequenda, quod est esse devotum.

Dices: per Religionem homo ordinatur ad solum Deum; atqui devotio habetur etiàm ad homines, dicuntur enim aliquid esse devoti aliquibus Sanctis; & etiàm subditi dicuntur esse devoti dominis suis, sicùt Leo Papa dicit, quòd Judæi erant devoti Romanis Legibus: ergo. R. ad minorem: (*Ib. ad* 3. *o.*) Quòd devotio, quæ habetur ad Sanctos mortuos vel vivos, si strictè sumatur, proùt est actus Religionis, non terminetur ad ipsos, sed transeat ad Deum, in quantum scilicèt in Ministris Dei, in quibus specialitèr reluget ejus magnitudo, Deum ipsum veneramur. Devotio autèm, quam subditi dicuntur habere ad dominos temporales, est alterius rationis, nempè politica & civilis; sicùt & famulatus, quem ipsis exhibent.

Dico 3. (*Art.* 3. *o.*) Causa extrinseca & principalis devotionis est ipse Deus, qui auxilio gratiæ suæ voluntatem promptam illi serviendi inspirat. Causa intrinseca est contemplatio, seu meditatio partùm divinæ bonitatis & beneficiorum ejus, partim nostræ infirmitatis; omnis enim actus voluntatis ex aliqua consideratione provenit. Prior consideratio excitat dilectionem, quæ est proxima causa devotionis. Altera excludit præsumptionem, per quam aliquis impeditur, ne Deo se subjiciat, dùm suæ virtutis innititur.

Porro, (*Ib. ad* 2.) licèt ea, quæ sunt Divinitatis, sint secundùm se maximè excitantia dilectionem & per consequens devotionem, quia Deus est supèr omnia diligendus; attamèn ex debilitate mentis humanæ fit, quòd, sicùt indiget manuductione ad cognitionem divinorum, ità & ad dilectionem per aliqua sensibilia nobis, nota, intèr quæ præcipuum est humanitas Christi; & ideò, quæ pertinent ad humanitatem Christi, per modum cujusdam manuductionis maximè devotionem excitant. Id sedulò advertant, inquit hic Sylvius, conscientiarum moderatores, seu patres spirituales, maximè in dirigendo devoto fœmineo sexu, quem ideò assuefieri operum Christi meditationi magis convenit, quàm subtiliori Divinitatis contemplationi.

Dico 4. Effectus primarius & per se devotionis est lætitia. Secundarius & per accidens tristitia. (*Art.* 4. *o.*) Ratio est; quia devotio principalitèr procedit ex consideratione divinæ bonitatis & beneficiorum ejus, ut dictum est: ex ista autèm consideratione per se quidèm sequitur delectatio, juxtà illud Ps. 76. *Memor fui Dei, & delectatus sum*: per accidens tristitia, quòd nimirùm adhùc peregrinemur a Domino, & tantis ejus beneficiis simus ingrati. Secundariò verò devotio procedit ex consideratione nostræ infirmitatis, quæ nata est per se causare tris-

tristitiam recogitando proprios defectus, per accidens lætitiam propter spem divinæ subventionis. Et sic patet, quòd ad devotionem per se, & primò consequitur delectatio; secundariò autèm, & per accidens tristitia, quæ est secundùm Deum.

ARTICULUS II.

De Oratione secundùm se.

NOta. Oratio in genere est petitio quædam. Oratio religiosa *est petitio decentium a Deo*; quidam addunt, *cùm ascensu mentis ad Deum* (Q. 83. *a.* 1. *o.* & *ad* 2)

Dico 1. Oratio est formalitèr actus rationis, originalitèr, & præsuppositivè voluntatis. (*Ibid. o.*) Prob. 1. pars. (*Ibid.*) Orare, sicùt & imperare, importat ordinationem quamdam; atqui ordinare est formalitèr rationis: ergo. Patet major. Quia homo tàm per imperium, quàm per orationem disponit, & ordinat, quid sit faciendum per alium: per imperium quidèm cogendo moralitèr inferiorem, per orationem verò inducendo superiorem, vel æquàlem, eique suum desiderium manifestando. Prob. minor. Ordinare pertinet ad potentiam comparativam; atqui ratio, & non voluntas, est comparativa: patet, quia voluntatis est trahi, & inclinari ad res ipsas secundùm bonitatem qua sunt appetibiles, sicque non pertinet ad illam comparare unam rem ad alteram; intellectus autèm est trahere res ad se; & ex una procedere ad alteram; undè proprium est ipsi comparare, & habitudinem unius ad alteram formalitèr attingere. Confirmatur. (*Ib. in arg. s. c.*) Orare est loqui, intimare, manifestare suum desiderium; atqui hi actus sunt rationis, quæ est veluti os, & interpres voluntatis: ergo.

Prob. 2. pars. (*Ib. o.*) Oratio est actus rationis practicæ; est enim de illis, quæ petimus Deum agere; atqui ratio practica movetur a voluntate: ergo oratio est actus rationis ut motæ a voluntate, adeoque originalitèr, & præsuppositivè est actus voluntatis; formalitèr tamèn, ut dixi, rationis, quia quantumvis velimus, & cupiamus aliquid a Deo fieri, non est formalitèr, & complètè oratio, nisi istam volitionem, & desiderium indicemus Deo, ad eumque dirigamus.

Dico 2. (*Art* 3. *o.*) Oratio est elicitivè actus Religionis. Prob. Exhibere Deo reverentiam, & honorem est actus elicitus Religionis; atqui per orationem homo exhibet Deo reverentiam, & honorem in quantum se ei subjicit, & profitetur se eo indigere, ut Auctore omnium bonorum: ergo.

Dices 1. Oratio est actus mentis, ut dictum est; sed Religio est in voluntate: ergo oratio non est actus elicitus Religionis. R. N. Conseq. (*Ib. ad* 1.) Etenim ut actus dicatur ab aliqua virtute elicitus, non est necesse, quòd sit in eadem potentia, in qua est virtus; sed sufficit, quòd per hanc virtutem dirigatur in suum finem, nulla alia mediante virtute. Sic v. gr. dicimus, confessionem exteriorem esse actum elicitum fidei, licèt sit in diversa potentia. Sic est autèm in præsenti casu; voluntas enim, ut est informata Religione, movet intellectum ad cultum Deo exhibendum per orationem, sicque religio hunc actum rationis dirigit in suum finem, nullo alio habitu mediante, quod est elici a Religione.

Dices 2. Ad Religionem pertinet afferre Deo cultum; sed oratio nihil affert Deo, e contrà aliquid ab eo petit: ergo. R. N. Min. (*Ibid. a.* 3.) Homo enim orando tradit mentem suam Deo, quam ei ut superiori subjicit per reverentiam, & præsentat ut indigentem ejus bonis, ab eoque pendentem. Undè dicit Damasc. l. 3. Orthodox. fidei c. 14. Quòd oratio sit *ascensus mentis ad Deum*: & ideò in definitione orationis posuimus secundùm aliquos, *cum ascensu mentis ad Deum*. Pro quo nota, duplicem ordinem in oratione distingui, alterum ad rem petitam, alterum ad superiorem, a quo petimus; priùs autèm, & directiùs respicit superiorem, quàm rem petitam, quia mediante superiore rem petitam obtinet: undè objectum essentiale orationis, non est res petita, sed ipsa orantis ad superiorem subjectio passiva, qua se alteri ostendit indigentem, & alterum sublevare potentem, in quo est cultus, & reverentia; res verò petita est finis orationis, & desiderii objectum.

Inst. Multi orant absquè eo quòd intendant Dei cultum, aut cogitent de illa subjectione, & reverentia illi exhibenda: ergo. R. D. Ant. absquè eo quòd intendant Dei cultum, aut cogitent, &c. in actu signato, C. In actu exercito, N. Hoc ipso enim quo quis orationem adhibens intendit per eam aliquid obtinere a Deo, licèt in actu signato, & per reflexionem non cogitet de cultu Dei, attamèn in actu exercito intendit id obtinere per subjectionem sui ut indigentis ad Deum ut Superiorem sublevare potentem, adeòque per reverentiam, & cultum essentialitèr importatum in ista subjectione.

Dices 3. Religio solùm Deum respicit; atqui tamèn Sanctos oramus: ergo. R. D. Min. Sanctos oramus, ità ut oratio sistat in illis, N. Ità ut oratio ulteriùs tendat ad Deum ipsum, C. Oramus itaquè Sanctos, non ut Auctores bonorum, quæ petimus; sed ut intercessores, qui ea nobis obtineant a Deo, quem solum bonorum Auctorem in ipsa oratione ad Sanctos directa intendimus, & cui proindè soli cultum Religionis exhibemus. Non diffiteor tamèn, etiàm ipsos Sanctos hac oratione a nobis honorari; sed ut clientes, & amicos Dei, ideòque cultu longè inferiori, qui dicitur Dulia.

ARTICULUS III.

De necessitate orandi.

NOta: (*Art.* 2. *o.*) Multiplex fuit antiquorum error circà necessitatem, seu convenientiam orationis, dùm alii nimium ei tribuebant, alii nimium detrahebant. Quidam posuerunt, res humanas non regi divina providentia, consequentèr vanum esse orare, & colere Deum: sic etiàm nùnc Athei. Alii putaverunt, omnia in rebus humanis ex necessitate contingere, sive ex immutabilitate divinæ providentiæ, sive ex necessitate stellarum, sive ex connexione causarum; juxtà quam opinionem etsi oratio posset computari intèr causas, quas Deus ad certos effectus adhibere decrevisset, fieret tamèn inutilis hoc sensu, quòd tùnc non esset neque meritoria, neque impetratoria, neque satisfactoria, quia non esset libera. Ad hanc classem reduci posse videntur Wiclefistæ, Lutherani, Calvinistæ, & Jansenistæ, qui contendunt gratia, vel cupiditate necessitari voluntates nostras. Pelagiani etiàm juxtà Aug. Hæresi 88. & alibi utilitatem orationis negarunt, alio tamèn principio nixi, nempè quòd affirmarent ad initium fidei, & perseverantiam in illa sufficere arbitrii nostri libertatem. Alii è contrà, (*Ib.*) agnoscentes res humanas divina providentia regi, nec eas ex necessitate evenire, opinati sunt, dispotitionem divinæ providentiæ variabilem esse, eamque oratione mutari. Ad hanc clasem revocari possunt Messaliani, dicti Euchitæ, seu precatores, qui solam orationem ad salutem sufficere opinati sunt. De quibus a Castro L. 11. tit. *Oratio.* Hæresi 1.

Dico 1. Perutile est, ac convenientissimum orare. Prob. (*Ib.*) Ad divinam providentiam pertinet, non solùm disponere, qui effectus fiant; sed etiàm ex quibus causis, & quo ordine fiant; est enim prima, & universalissima causa, cui subjicitur & omne ens, & omnis modus entis, ut probatur in 1. parte; atqui intèr alias causas assignatur oratio: ergo utile, & conveniens est homines orare; non quidèm ut per orationes suas divinam dispositionem immutent, est enim invariabilis; sed ut impetrent, quod Deus disposuit per orationes esse implendum; vel ut dicit Gregor. l. 1. Dialog. c. 8. ut homines postulando mereantur accipere, quod eis Deus omnipotens antè sæcula disposuit donare. Prob. Minor ex variis Scripturæ locis, in quibus revelatum est Deum ordinasse orationes tamquàm causas secundas ad obtinenda ab eo bona, quibus indigemus. Matth. 26. *Orate, ne intretis in tentationem.* Jacob. 5. *Orate pro invicèm, ut salvemini.* Jacob. 4. *Non habetis propter quòd non postulatis.* Matth. 17. *Petite, & accipietis.* Luc. 18. *Oportet sempèr orare.* Matth. 17. *Hoc genus dæmoniorum non ejicitur, nisi per orationem, & jejunium.* Undè Aug. de dono persev. c. 16. dicit. Constat, Deum alia danda etiàm non orantibus, sicùt initium fidei, alia non nisi orantibus præparasse, sicùt usquè in finem perseverantiam: ergo. Adde (*Ib. ad* 2. & 3.) in confirmationem Conclusionis alias orationis utilitates; quòd ea nempè agnoscamus, Deum esse bonorum nostrorum Auctorem, & habeamus fiduciam recurrendi ad ipsum, ut, quæ nobis non debentur, in necessitatibus gratuitu accipiamus. Undè Chrysost. libr. *De orando Deo*, dicit magnam felicitatem, & gloriam homini esse attributam, quòd orationibus fabuletur cum Deo, cum Christo misceat colloquia, optet quod velit, & postulet quod desiderat.

Dico 2. Nedùm utilis est, & conveniens oratio ad salutem; sed & omnibus adultis necessaria necessitate medii, non quidèm ex natura rei, quia non desunt alia media, quibus potuisset procurari salus; sed ordinatione Divina quæ disposuit ut per orationes tanquàm per medium convenientissimum obtineretur salus, ut patet ex probat. Conclusionis. Sicùt dicitur Baptismus ex institutione Christi necessarius necessitate medii. Ex quo inferes, orationem etiàm esse necessariam necessitate præcepti tùm Divini, tùm naturalis. Naturalis; quia, posita ordinatione Divina, est medium necessarium ad salutem: Divini, ut patet ex variis locis Scripturæ citatis.

Si petas, quandò urgeat hoc præceptum? R. Urgere, dùm instat gravis necessitas, puta superandi tentationem, actum contritionis eliciendi, Sacramenta suscipiendi, opus arduum suscipiendi, in periculo mortis &c. Ità ut, si quis ex negligentia orationis tentationi v. gr. contrà castitatem sucumbat, duplici peccato peccet, contrà castitatem & contrà Religionem. Sufficit tamèn in confessione explicare consensum tentationi, quia per hoc sufficientèr intelligitur, non fuisse adhibita media ad resistendum.

Dices contrà utramque Conclusionem. Deus, qui abundantia pietatis suæ merita supplicum excedit & vota, ut canit Ecclesia Dom. 9. post Oct. Trinit. dona sua largitur nobis, etiàm non petentibus: ergo. Confirmatur. Liberalius est dare aliquid non petenti, quàm petenti. Undè dicit Seneca l. 2. *De Benef.* cap. 1. nulla res cariùs emitur, quàm quæ precibus empta est; atqui Deus est liberalissimus: ergo. R. D. Ant. (*Ad* 3.) Deus dona sua quædam largitur non petentibus, C. Omnia, N. Licèt ergo Deus nobis multa præstet ex sua liberalitate etiàm non petita, ut initium fidei, vult tamèn aliqua præstare nobis petentibus, ut probatum est: & hoc propter nostram utilitatem, ut scilicèt fiduciam quamdam accipiamus recurrendi ad ipsum, & ut recognoscamus eum esse nostrorum bonorum Auctorem, ut dictum est. Hinc patet responsio ad confirmationem: quia non defectu liberalitatis sic Deus disposuit, sed propter nostram utilitatem. Imò in hoc elucet ejus liberalitas, quòd ipse nobis gratuitò præstet ipsas preces nostras & precandi affectum. Undè dictum Senecæ non currit nisi intèr homines, aut certè improbandum est tamquàm ex superbia ethnica profectum. Alia argumenta solvuntur ex dictis.

ARTICULUS IV.

Utrùm solus Deus sit orandus? ubi de Invocatione Sanctorum contrà Hæreticos.

DIco 1. (*Art.* 4. *o.*) Solus Deus est orandus, ut is qui per se præstare potest, quæ petimus. Prob. (*Ib.*) Omnes orationes nostræ ordinari debent ad gratiam & gloriam consequendam, hæc enim est ultimus finis, illa medium: sicque Christus docuit nos orare in oratione Dominica; atqui solus Deus dat gratiam & gloriam, Ps. 83. imò solus ipse est Auctor bonorum omnium: ergo.

Dico 2. Licitum est & utile orare Sanctos in Cœlis cum Christo regnantes, sive Angelos, sive Homines, ut intercessores, qui a Deo impetrent, quæ petimus. Est de fide decisa in Conc. Trid. Sess. 25. contrà Petrobrusianos, Waldenses, Wiclefistas, maximè Lutheranos & Calvinistas, qui, Vigilantii errorem diù a S. Hieron. confutatum suscitantes, contendunt illicitum esse & vanum invocare Sanctos, & quos ideò impiè sentire, declarat S. Synodus.

Antè prob. Nota 1. Justos in hac vita peregrinantes licitè invocari, ultrò concedunt Hæretici, idque liquidò constat ex pluribus Scripturæ locis 1. Reg. c. 7. Job ultimo, ad Eph. 6. 1. ad Thessal. 5. 2. ad Thessal. 3. ad Coloss. 4. ad Hæbr. 13. ad Rom. 15. ubi dicit Apostolus: *Obsecro vos, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum.* Nota 2. Licèt omnes præfati Hæretici negent, Sanctos in Cœlis orare pro nobis specialitèr & in particulari, posteriores tamèn sectarii nùnc concedunt eos orare pro Ecclesia in genere. Ità Kemnitius in Exam. Conc. Trid. part. 5. Itèm Confessio Saxonica & Wittembergensis.

Prob. 1. Ex Scriptura: Job. 5. *Voca ergo, si est, qui tibi respondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere*, ubi nomine *Sanctorum* intelligit Angelos; et exponit Aug. cum aliis: & patet ex c. 15. ubi dicitur: *Ecce intèr Sanctos ejus* (id est intèr Angelos) *nemo immutabilis.* Gen. 48. Jacob benedicens filiis suis dicit: *Angelus, qui eripuit me de cunctis malis, benedicat pueris istis, & invocetur supèr eos nomen meum: nomina quoque Patrum meorum, Abraham, Isaac.* Exod. 32. Moyses sic orat: *Recordare Domine Abraham, Isaac, & Israel servorum tuorum, quibus jurasti per temetipsum*, &c. Nec valet, quod respondet Calvinus, solùm ibi commemorari pactum, quod Deum cum Patriarchis fecerat de protegendis eorum posteris, non autèm peti auxilium per merita SS. quia in præcedentibus non fit mentio pacti, & in sequentibus fit mentio meritorum. Undè Theodoretus in hunc locum q. 6. & 7. dicit, quod, cùm Moyses non se existimaret parem placando Deo, adhibuerit Patrocinium Patriarcharum. Dan. 3. Pueri, jubente Nabuchodonosore in fornacem acti, implorant Dei misericordiam per merita Sanctorum, his verbis: *neque auferas misericordiam a nobis propter Abraham dilectum tuum & Isaac servum tuum & Israël Sanctum tuum.* Ps. 131. Salomon, in cujus persona scriptus est iste Psalmus, per merita Patris sui jam defuncti sic orat: *Memento Domine David & omnis mansuetudinis ejus*: & infrà, *propter David servum tuum non avertas faciem Christi tui*: ergo.

Antequàm probetur conclusio ex Traditione, notandum Melanctonem assignare ortum invocationis Sanctorum ad tempora Gregorii Magni, qui floruit circà ann. 1590. quo fuit creatus Pontifex. Kemnitius verò in Exam. sess. 22. Concil. Trid. assignat circà tempora Aug., & dicit Auctorem invocationis B. Virginis fuisse Petrum Gnapheum, qui vixit circà ann. 4. 80. Quapropter a citandis Auctoribus tempore S. Gregorii abstinebimus.

Prob. itaquè 2. Conclusio traditione 6. priorum sæculorum. In Concilio generali Chalcedon. ann. 450. actione 11. Patres conclamaverunt: *Flavianus post mortem vivit, martyr orat pro nobis.* Et Episcopi Europæ in ep. ad Leonem Augustum, quæ habetur 3. p. ejusdem Concilii num. 27. de S. Proterio sic scribunt: sanctissimum quidèm *Proterium in ordine & Choro SS. Martyrum ponimus, & ejus intercessionibus misericordem & propitium Deum nobis fieri postulamus.* Concilium Aurelianense I. ann. 511. Gerudense in Hispania ann. 517. præscribunt Rogationes, sive Litanias, cum triduano jejunio: probat autèm Walafridus Strabo circà medium 9. sæculi, has Litanias esse, ut nostras, invocationes Sanctorum. S. Basilius orat. in 40. Martyres sic ait: *Qui aliqua premitur angustia, ad hos confugiat; qui rursùm lætatur, hos oret: ille ut a malis liberetur, hic ut duret in rebus lætis.* S. Greg. Nazianz. sub finem orationis in S. Athanasium, ipsum invocat his verbis; *Tu autèm e supernis nos propitius respice, & populum hunc sanctum dirige, & nos in pace fove*, &c. Similitèr sub finem orationis in S. Basilium. Itèm & in S. Cyprianum, in qua refert, quòd Justina Virgo; cujus pudicitiam quidam Cyprianus adhùc ethnicus magicis artibus aggredi volebat, *Virginem Mariam rogaverit, ut periclitanti Virgini opem ferret*; quod obtinuit. S. Ambrosius libr. *De viduis* c. 9. *Obsecrandi sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præsidium quoddam Corporis pignore patrocinium vindicare. Possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine, etiam si qua habuerint peccata, laverunt ... non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis habere, qui & ipsi infirmitatem Corporis, etiàm cùm viverent, cognoscebant.* S. Hieronymus, notum est, ex professò impugnavit Vigilantium nostrorum Hagiomacorum ducem. S. Augustinus l. 7. *De Bapt.* S. Cyprianum invocat his verbis: *Adjuvet itaquè nos in orationibus suis, in istius carnis mortalitate tamquàm in caliginosa nube laborantes, ut donante Domino, quantùm possumus, bona ejus imitemur.* Plura alia Patrum testimonia referunt Bellarm. *De Beatit. SS.* l. 1. c. 19. noster Natal. Alexand. 5. sæc. dissert. 25. q. 2. a. 2. prob. 2.

Prob. 3. Ratione. (*Suppl. q.* 72. *art.* 2. *o.* & *in arg. s. c.*) Licitum est, ac utile invocare Sanctos, adhùc in hoc mundo exules: id concedunt adversarii, & liquidò constat ex Scripturis citatis, in 1. notamine: ergo etiàm licitum est & utile invocare Sanctos in Cœlis cum Christo regnantes. Prob. conseq. Si id nec utile foret, ideò vel quia ipsis in cœlo regnantibus deest aut voluntas nos juvandi, aut potestas, aut nostrarum precum & miseriarum cognitio; vel quia fieret injuria Christo mediatori; atqui non deest voluntas, quia majori charitate illic quàm hic sunt præditi, & de sua sorte securi, sunt de nostra salute solliciti, inquit Cyprian. libr. *De immort.* Non potestas, quia sunt potentiores pòst coronas & triumphos, suntque Deo magis grati & magis conjuncti. Non precum, ac miseriarum nostrarum cognitio; quia undè sciunt Angeli conversionem peccatorùm, de qua gaudent Luc. 15. indè Sancti eadem Beatitudine donati preces nostras ac miserias norunt. Nec tandèm ideò fit injuria Christo mediatori: si enim absquè illius injuria invocari possint Sancti hic viventes, quo pacto foret illi injuriosum invocare Sanctos cum ipso regnantes? Huic argumento obmutescunt Protestantes.

Prob. 4. alia ratione. Sancti in Cœlis orant pro Ecclesia

tia in genere, ut fatentur recentiores hæretici, & constat ex Scriptura, Jerem. 15. Apocal. 5. 2. Machab. 15 & alibi: ergo possumus orationes Sanctorum postulare, saltèm pro Ecclesia in genere quod est ipsos Sanctos invocare; indeqùe ruunt præcipua adversariorum argumenta contrà quamlibet invocationem. Itèm non tantùm pro Ecclesia in genere, sed & singularitèr pro particularibus orant Sancti in Cœlis: ergo iterùm possumus has eorum orationes postulare pro particularibus, & non tantùm pro Ecclesia in genere. Prob. Ant. 1. ex Scriptura Tob. 12. Angelus dicit Tobiæ: *quandò orabas cum lacrymis ... ego obtuli orationem tuam Domino.* Daniël. 10. Angelus curam gerit Daniëlis. Ps. 90. Describitur custodia Angeli circà singulos. Itèm & Matth. 18. Porrò, si Angeli, ergo & Sancti, qui æquales sunt Angelis voluntate, & potestate, imò qui id habent præ Angelis, quòd sint nobis magis conjuncti, & infirmitates nostras experti: undè Ambros. 8. in Lucam, in fine: *sicùt Angeli præsunt, ità & hi, qui vitam metuerint Angelorum.* (*Ibid. a.* 11. *o.*) 2. Sancti in vita orant pro fratribus suis in particulari: ergo & in Patria, cùm sint ibi perfectioris charitatis, & intercedat communio intèr utramque Ecclesiam; ut patet ad Col. 1. Ephes. 4. Hebr. 2. Galat. 4. Membra autèm unius corporis se invicèm juvare, omnis ratio postulat. Hinc Hieron. contrà Vigilantium: *Si Apostoli, & Martyres, adhùc in corpore constituti, quandò pro se adhùc debent esse solliciti, pro aliis orant, quanùò magis post coronas, victorias, & triumphos?*

Solvuntur Objectiones Hæreticorum.

OBj. 1. Per invocationem Sanctorum fit injuria Deo, & Christo: Deo quidèm, juxtà illud Rom. 10. *Quomodò invocabunt, in quem non crediderunt?* non autèm credimus nisi in Deum: Christo, quia juxtà Apost. 1. ad Tim. 2. *Unus est mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus*: ergo. R. 1. Retorqueo argumentum in sectarios. Juxtà ipsos non fit injuria Deo & Christo per invocationem Sanctorum in hac vita peregrinantium: ergo nec per invocationem Sanctorum in Cœlis regnantium. R. 2. Directè ad argumentum, N. Ant. pro utraque parte. Ad probationem 1. partis dico, Apostolum loqui de invocatione, quæ sit pars cultûs Divini, qua nempè invocetur Deus ut auctor bonorum; præmiserat enim: *Omnis, qui invocaverit nomen Domini salvus erit.* Non sic autèm invocamus Sanctos, sed sicùt patronos, & intercessores, sicùt ipsi Hæretici non negant posse invocari justos viventes, licèt in eos ut in Deum non credamus. Ad 2. R. unum esse mediatorem redemptionis Jesum Christum, plures autèm esse mediatores intercessionis, scilicèt omnes Sanctos, sive viventes, sive mortuos. Undè Apost. in eodem cap. jubet nos orare pro invicèm. Hæc autèm Sanctorum mediatio fundatur in meritis primi ipsius mediatoris, & ideò sempèr oramus *per Dominum Jesum Christum.* Undè abest, ut fiat ipsi injuria, quin potùs ad ipsius honorem, & gloriam cedit. Porrò hanc distinctionem ut legitimam agnoscunt, & adhibent ipsimet sectarii in Confess. Wittembergensi tit. de *Ordine.* Ubi sic loquuntur: *Si loquendum est de mediatore precationis, unusquisque pius factus est alterius mediator per Jesum Christum: Propterea quòd officium exigit, ut alter alterius salutem precibus suis Deo commendet.* Undè miror, eos tàm urgere præsens argumentum.

Inst. nihilominùs. Aug. l. 2. *contrà Parmen.* c. 8. negat, Episcopos esse mediatores intercessionis: ergo. R. 1. Hoc argumentum æquè militare contrà adversarios, ac contrà nos, ut patet ex dictis. R. 2. Augustinum id negare ad sensum Donatistarum, contrà quos illic agit. Volebant enim Donatistæ, Episcopos, & Sacerdotes sic intèr Deum, & homines esse mediatores, ut preces populi non exaudirentur, si minister malus esset; ità ut juxtà ipsos precum, & Sacramentorum efficacia a ministrorum sanctitate penderet, sicque eos faciebant quasi mediatores redemptionis; contrà quos Aug. monet plebem debere esse securam, sive a bono, sive a malo Ministro Sacramenta recipiat, quia unus est mediator Dei, & hominum: ibidèm tamèn S. Doctor. docet, Christianos rectè agere, cùm se invicèm orationibus commendant.

Repones; atqui, juxtà Aug. si sancti interpellant pro nobis, erunt veri mediatores redemptionis, & non intercessionis tanùm: ergo. Prob. Ant. Aug. ibid. dicit: *Pro quo nullus interpellat, sed ipse pro omnibus, hic unus verusque mediator est*; atqui nullus nùnc interpellat pro Sanctis: ergo, si ipsi interpellant pro nobis, erunt veri mediatores redemptionis. R. N. Ant. Ad Probat. N. Minorem: Christus enim nùnc etiàm interpellat pro Sanctis, non ut sint Beati, sed ut orantes pro nobis exaudiantur; non enim nisi per Jesum Christum exaudiuntur.

Obj. 2. Frustrà porrigitur oratio ad eum, qui orationem non cognoscit; atqui Sancti in Cœlis non cognoscunt orationes in hac vita degentium: ergo. Prob. minor. Ecclesiastæ 9. dicitur: *Mortui nihil noverunt ampliùs.* Similitèr Job. 14. Undè Aug. libr. de *Cura pro mortuis* c. 13. ait: *Nescimt mortui, etiàm Sancti, quid agant vivi etiàm eorum filii*: ergo. R. Transeat major, D. Minorem: (*Hic a.* 3. *ad* 2. *Suppl. q.* 72. *a.* 1. *ad* 1.) Sancti in Cœlis non cognoscunt orationes nostras congitione naturali, C. Minorem: nec aliud important auctoritates objectæ. Divina revelatione, N. Talis enim cognitio pertinet ad perfectionem beatitudinis eorum; (*Suppl. ib. o.*) quia ad perfectionem beatitudinis requiritur, ut homo habeat quidquid velit, nec aliquid inordinatè velit, seu ut justa, & rationabilia ejus desideria impleantur. Hoc autèm rationabilitèr quisque vult, ut ea, quæ ad ipsum pertinent, cognoscat. Undè, cùm nulla rectitudo Sanctis desit, volunt cognoscere ea, quæ ad ipsos pertinent, & ideò oportet, quòd illa in Verbo cognoscant. Hoc autèm maximè ad eorum gloriam pertinet, quòd auxilium indigentibus præstent ad salutem; sic enim Dei cooperatores efficiuntur quo nihil est divinius; & ideò cognoscere debent, quæ ad hoc requiruntur, consequentèr vota, & devotiones, & orationes hominum, qui ad eorum auxilium confuginnt.

Inst. 3. Reg. 8. de Deo dicitur: *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum.* Isaiæ 3. dicitur: *Abraham nescivit vos, & Israël ignoravit vos.* 4. Reg. 22. Deus dicit Josiæ Regi: *Colligam te ad patres tuos ... ut non videant oculi tui omnia mala, quæ inducturus sum in locum istum.* S. Greg. Nazianz. in fine Orationis funebris Sororis Gorgoniæ ipsam appellans, dubitat, àn noverit preces ejus his verbis: *Si tibi aliqua nostri sermonis est ratio, & ad hoc a Deo sanctis animis mimus ut talia sentiant, suscipe hanc orationem nostram.* Eumdem loquendi modum tenet Origenes libr. 11. in Ep. ad Rom. & Aug. libr. *de Cura pro mortuis* c. 13. ait: *Si parentes non intersunt, qui sunt alii mortuorum, qui noverunt quid agamus, quidve patiamur?* atqui hæc testimonia videntur indicare, Sanctos non cognoscere sive naturalitèr, sive supernaturalitèr orationes nostras, aut saltèm id non esse certum: ergo. R. ad 1. (*Ib. ad* 5.) Deum solum cognoscere per se ipsum corda hominum, Sanctos autèm, quatenùs eis revelatur per divisiones verbi, vel alio quocumque modo. Ad 2. dico, hæc verba juxtà Hieron. esse intelligenda de sciencia approbationis, ità ut sensus sit: Abraham non diligit nos, contemnit nos, quia recessimus a te. Vel juxtà D. Th. (*Ib. ad* 1.) sunt intelligenda de cognitione naturali, non supernaturali in verbo, quam constat Abraham eo tempore, quæ hæc dicta sunt per Isaiam, non habuisse; cum antè Christi passionem nullus ad visionem Dei pervenerit. Ad 3. idem dicendum, (*Ib. ad* 2.) nempè animam Josiæ, tùnc nondùm glorificatam, ignorasse mala gentis suæ. Potest etiam dici Tò *videre* illic sumi pro experiri, seu per experientiam cognoscere; ità ut sensus sit, promitti Regi Josiæ, quòd impendentes calamitates non sit experturus, sed anteà per mortem de hac vita subtrahendus. Ad 4. R. particulam *si* in verbis Greg. Nazianz. non esse dubitantis, sed confirmantis potùs, & asserentis: ut in Apostolo, cùm dicit ad Philemonem, *si habes me socium, suscipe illum sicùt me.* Hinc Deus frequentèr in Scripturis: *Si ego Dominus.* Ad 5. R. Origenem tantùm dubitare, utrùm spiritus hominum, sive bonorum, sive malorum, adsint nobis assiduè sicùt Angeli, vel dæmones, hi ut noceant, illi ut prosint. Ad 6. R. S. Aug. negare dumtaxàt, Sanctos res nostras cognoscere naturalitèr, de nobis esse sollicitos, nobiscum familiaritèr colloqui, & fabulari, sicùt faciebant, dùm viverent. Undè cap. laudato antè verba objecta dicit: *Si rebus viventium interessent animæ mortuorum, & ipsæ nos, quandò eas videmus, alioquerentur in somniis: ut de aliis taceam, me ipsum pia mater mea nulla nocte deseret, quæ terra marique secuta est, ut mecum viveret...Si autèm Parentes non intersunt*, &c. ut suprà in objectione.

Repones: Improbabile est, hoc ipso quo quis dicit: *Omnes Sancti, orate pro me*, omnes Sanctos ejus orationem cognoscere, multò magis omnes pro eo specialitèr orare. R. Nullum esse inconveniens, quòd omnes Sancti talem cognoscant orationem, & pro ejusmodi orent saltèm generalitèr: maximè cùm hæc fiant secundùm divinam dispositionem.

Petes, quandò & quomodò Sancti cognoscant preces nostras? Antè responsionem nota (Q. 8. *de verit. a.* 5.) Sanctos duobus modis res cognoscere in verbo: Uno modo formalitèr, hoc est, ipsa formali visione verbi: Alio modo causalitèr, hoc est, per species a verbo impresas, vi tamèn statûs, seu visionis beatificæ. Porrò, (*Ibid. a.* 4. *ad* 14.) quæ sancti vident in verbo formalitèr, omnia vident simùl & statim ab initio suæ beatitudinis, quia vident per unam & eamdem invariatam speciem, nempè essentiam divinam; & insupèr visio beatifica est actu una prorsùs invariabilis, mensuratur enim æternitate participata; quæ autèm vident in verbo causalitèr, non simùl, sed succesivè vident. His notatis, quidam censent Sanctos cognoscere preces nostras in verbo formalitèr, ideòque statim ab initio suæ beatitudinis; sed indè videtur sequi, quòd cognoscerent etiàm diem judicii, quem tamèn nullus Sanctorum scit; scirent enim, quinam forent ultimi homines, qui eos invocaturi sint, quàm ardentes eorum preces, quo tempore sint juvandi, &c. quia eorum notitia non debet esse confusa, sed ordinata. Undè probabiliùs R. ad petitionem factam, Sanctos cognoscere preces nostras in verbo causalitèr, adeòque successivè, & cum ad eos funduntur; idque innuere videtur S. Th. hic ad 2. cùm dicit, quòd *petitiones, quas ad Sanctos dirigimus, Deo manifestante cognoscant.*

Cæterùm, ut ad 1. majorem propositionem totius argumenti redeam, ipsam permisi, quia potest negari. Etsi etiàm nobis non constaret, Sanctos cognoscere preces nostras in particulari, non tamèn frustra ad illos eas dirigeremus, quia sufficeret nobis eos generalitèr orare pro indigentia supplicantium, sicùt nos oramus pro mortuis, quibus tamèn non præsentamur, nec ubi sunt, vel quid agant, scimus. Ità de Walemburch ex Aug. apùd Natal. Alex sæculo 5. Diss. 25. q. 2. proposit. 1. Eamdem Sententiam tenet Hugo Victor l. 2. *de Sacram.* p. 16. c. 11. his verbis: *Ecce dicamus: non audiunt Sancti verba postulantium... Numquid Deus non audit...Ipse videt humilitatem tuam, qui remuneraturus est devotionem tuam.* Itèm Bellarm. l. 1. de Beatitud. c. 20. his verbis: *Non frustrà invocantur Sancti, etsi demus eos non audire, neque cognoscere nostras preces, nàm aliquis eorum vice fungitur: sicùt non frustrà supplicat Regi, qui certò scit Regem non lecturum suplicationem, sed aliquem alium ex aula ejus: & nihilominùs se impetraturum, quod petit, ac si Rex legisset supplicationem.* Idem censet Estius in 4. dist. 45. §. 20. Sylvius in suppl. q. 72. a. 2. & alii.

Obj. 3. Deus nos plus diligit, quàm ullus Sanctorum, estque paratissimus nos audire per Christum, qui est ipsi acceptissimus, juxtà illud Joannis 16. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*: ergo supervacaneum est recurrere ad Sanctos. R. 1. Retorquendo argumentum, & inferendo: ergo supervacaneum est recurrere ad Sanctos adhùc viventes, quod negant Sectarii. R. 2. directè. N. Conseq. Etsi enim Deus nos diligat plusquàm ullus Sanctus, & sit nos audire paratissimus; attamèn adhùc Sanctos plùs diligit, quàm nos; & paratior est eos audire, quàm nos, utpotè ipsi magis amicos, ac conjunctos.

Inst. Nullus amicos alicujus interpellat ad orandum pro se, nisi quatenùs credit apùd eos se faciliùs gratiam obtinere posse; atqui Deus est in infinitum magis misericors quolibet Sancto, & sic voluntas ejus faciliùs inclinatur ad nos exaudiendùm, quàm voluntas alicujus Sancti: ergo imprudentèr & irrationabilitèr agit, qui recurrit ad Sanctos. R. 1. ut antè, hoc argumento paritèr everti invocationem justorum adhùc viventium. 2. Etiàm ut antè: Deum adhùc esse magis misericordem ergà Sanctos, quàm ergà nos. R. 3. Nullus amicos alicujus interpellat, &c. si iste aliquis non decrevit conferre gratiam mediante supplicatione amici, C. Si decrevit conferre gratiam mediante supplicatione amici, N. M., & Conseq. (*Suppl. q.* 72. *art.* 2. *ad* 1.) Non est ergo ob defectum misericordiæ, quòd oporteat nos per Sanctos Dei clementiam pulsare, sicùt non est ob defectum divinæ potentiæ, quòd mediantibus causis secundis operatur. Sed quia decrevit quædàm beneficia nobis non dare, nisi mediantibus invocationibus Sanctorum, & hoc partim ut servetur ordo Universi, ad cujus complementum Deus multa vult facere mediantibus causis secundis, quæ posset absquè illis, si vellet; partim ut ipsius bonitas multipliciùs diffundatur in creaturas, dùm ab eo non solùm suscipiunt proprias bonitates, sed insupèr quòd aliis causa bonitatis existant.

Repones: Chrysostomus homil. *De profectu Evangelii* Tom. 3. sic ait: *Cæterùm non opus tibi patronis apud Deum, neque multo discursu; sed, licèt solus sis, patronoque careas, & per temetipsum Deum preceris, omnino tamèn voti compos eris; neque enim tàm facilè Deus annuit, cùm alii pro nobis orant, ut cùm ipsimet oramus.* Et Auctor commentarii in c. 1. Ep. ad Rom. quod extat intèr opera S. Ambrosii (is autèm creditur esse Hilarius Sardus) dicit: *Ad Deum, quem utiquè nihil latet, omnia enim merita novit, promerendùm suffragatore non opus est, sed mente devota*: ergo. R. 1. Ut jam sæpiùs, hæc paritèr evincere inutiles esse viventium preces. R. 2. Nos non asserere, nihil a Deo obtineri posse absquè intercessione Sanctorum. R. 3. directè ad singula. Et ad Chrysost. dico illum reprehendere eos, qui, cùm viventium preces (de his enim agit) implorant, nullas ipsimet pro se fundunt, ut patet ex ipso textu citato, & ex aliis locis, ut ex hom. 1. in 1. Ep. ad Thess, ubi ait: *Nec Sanctorum preces contemnamus, neque totum in illas proficiamus.* Ad 2. dico, quòd licèt istud commentarium non sit tanti ponderis, sanum tamèn sensum habet in verbis citatis; sumitur enim illic suffragator pro monitore, ut patet ex ratione, quam affert; *quia*, scilicèt, *Deus omnia novit.*

Obj. 4. Origenes contrà Celsum Paganum sic dicit: *Omnem precationem...Deo summo rerum omnium Domino per vivum Verbum... deferre decet...Angelos enim a nobis, qui eorum scientiam, sive notitiam, rem scilicèt suprà homines constitutam, minimè accepimus, invocari a ratione alienum est.* Et addit, quòd etsi haberemus eorum naturæ notitiam, *Hæc etiàm prohibet, ne audeamus ullum alium precari, quàm Dominum...per servatorem nostrum Dei filium*: ergo. R. Origenem illic agere contrà Celsum, qui contendit spiritus ministros, quos dæmones appellabat, colendos & interpellandos esse, sicùt Christiani Deum & Dei filium colebant & interpellabant. Ideò negat contrà ipsum Origenes honores, ac preces ipsis etiàm sanctis Angelis deferendas, quæ soli Deo conveniunt; non verò, quæ sint diversi generis & inferiores. Undè l. 8. ejusdem operis de Celso dicit: *Qui quidèm si intellexisset veros Ministros Dei pòst ipsius Unigenitum, Gabrielem, Michaelem, reliquosque Angelos & Archangelos, eosque colendos contenderet; fortassè colendi significatum repugnantes, & actiones colentium, dixissemus aliquid de hoc loco pro tantæ rei dignitate, proque captu nostræ intelligentiæ.*

Ratio autèm, propter quam contendit Origenes, preces Angelis non esse fundendas sicùt Deo, quòd scilicèt earum naturam nesciamus, nimis probat; indè enim sequitur, quòd nec ipsi Deo preces fundere deberemus, utpotè cujus natura longè superat intelligentiam nostram. Nec insolitum est, Patres adversùs Paganos uti rationibus quandoquè non satis accuratis, quia eorum deliria nituntur magis subvertere, quàm fidei dogmata astruere. Id contigisse Origeni contrà Celsum scribenti, observat S. Hieronymus ep. 1. Apologetica contrà Jovinian.

Obj. 5. cum Dallæo, celebri Calvinistarum Ministro. Constat ex antiquis liturgiis, ut ea, quæ dicitur S. Jacobi, S. Marci, S. Chrysostomi, veteres Christianos orare pro omnibus mortuis, etiàm Sanctissimis, etiàm Apostolis & Deipara: ergo eos non invocabant, aut invocandos putabant. R. Falsum omninò esse, quod opponit Dallæus: omninò equidèm mortuorum fiebat mentio in liturgiis, sed alia, & alia ratione; Sanctorum, ut eorum precibus adjuvemur; aliorum, ut nostris precibus subleventur. Ità observavit circà medium 4. sæculi S. Cyrillus Hierosol. in Catechesi mystag. 5. S. Aug. Tract. 84. in Joann. & serm. 17. *de verbis Apost.* Imò id ipsum exprimunt ipsæ liturgiæ, a Dallæo laudatæ. Sic enim in liturgia S. Jacobi legitur: *Sanctissimæ inviolatæ gloriosissimæ, benedictæ dominæ nostræ Dei Genitricis & sempèr Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum, ac Justorum memoriam faciamus, ut precibus & intercessionibus ipsorum, omnes misericordiam consequamur.* Similia habet liturgia S. Chrysostomi.

Obj. 6. cum eodem. Plures S. Patres priorum sæculorum, Justinus, Irenæus, Tertullianus, Origenes, Lactantius, & alii censuerunt, Sanctorum animas extrà Cœlum degere usquè ad diem resurrectionis: ergo non eos invocabant, aut invocandos tùnc putabant. R. 1. Laudatos Patres ab hac dilatione excepisse animas Martyrum, ut tradit Tertull. libr. *De anima* c. 56. libr. *De resurrect. carnis* c. 43. in Scorpiaco c. 12. R. 2. Dato, nullos excepisse, N. Conseq. Potest enim consistere invocatio & cultus Sanctorum cum ista dilatione gloriæ: quia nihil obstat, quin vel Deus ipsis revelet preces ad eos directas; vel, etiamsi eas ignorent, intercedant pro indigentia supplicantium, ut diximus in fine secundi argumenti. Undè Ecclesia approbat festum & invocationem S. Eliæ, nondùm vita functi.

Obj. 7. cum eodem. S. Irenæus l. 2. c. 57. dicit, Ecclesiam obtinere gratiam sanitatum: *Non invocationibus Angelicis, nec aliqua prava curiositate, sed orationem mundè & pu-*

purè dirigens ad Deum: ergo. R. S. Irenæum ibi negare curationes fieri invocationibus Æonum: seu falsorum Angelorum, quos fingebant & invocabant Simoniani, Valentiniani, & alii hæretici, quos impugnat Irenæus.

Obj. 8. In veteri Testamento Sancti non invocabantur: ergo. R. N. Ant. ut patet ex probat. Conclusionis. Fateor tamèn, invocationem Sanctorum non fuisse tùnc ità frequentem, nec Judæis propositam; tùm quia Sancti nondùm visione beatifica donabantur; cùm quia id præbuisset ansam idololatriæ Judæis, qui ad illam erant maximè propensi.

Obj. 9. Invocationes Sanctorum, proùt fiunt apùd Catholicos, sunt superstitiosæ: ergo rejiciendæ. Prob. ant. 1. Unum Sanctum invocant pro una re obtinenda, alium pro alia, hunc contrà pestem, illum contrà podagram, hunc in isto loco, illum in alio, &c. cum tamèn unus sit Deus omnium, qui æquè per unum, ac per alium potest petita concedere. 2. Invocant Sanctos ut bonorum, quæ petimus, Auctores. Sic orando B. Virginem, dicunt: „*Vita*, dulcedo, & spes nostra salve. Ità in Adventu: Peccatorum miserere. Ad Apostolos: Nos a peccatis omnibus solvite jussu quæsumus. Ità: Quorum præcepto subditur salus & languor omnium, sanate ægros moribus, nos redentes *virtutibus*:" ergo. R. N. Ant. Ad 1. probationem dico, quòd, quamvis Deus possit per quemlibet Sanctorum omnia, quæ voluerit concedere, sicùt etiàm potest nullo interveniente Sancto, undè quilibet Sanctus potest pro quavis re piè invocari, (*Ibid.* ad 2.) interdùm tamèn vult unum concedere ad intercessionem unius Sancti, aliud ad intercessionem alterius, unum in uno loco, aliud in alio; cujus dispositionis & beneplaciti causas novit ipse, qui facit. Ità Aug. Ep. 137. his verbis: „*Qui* potest ejus consilium perscrutari, quarè in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant?.. sicùt enim dicit Apost. (1. Cor. 12.) Non omnes Sancti habent dona curationum, ità nec in omnibus memoriis Sanctorum, ista fieri voluit ille, qui dividit propria unicuique, proùt vult. Et libr. De Cura pro mortuis c. 16. Suorum Martyrum merita, inquit, ubi vult, quandò vult, mirabili atque ineffabili potestate, ac bonitate commendat. Et numquid voluit Naaman Syrum mundari a lepra in Jordane potiùs, quàm alibi? Cæcum sanari in Natatoria Siloë, & non alibi? Sicùt ergo Angelorum sunt diversa ministeria, fidelium in hac vita diversa charismata; quid mirum, si Beatorum in Cœlo sint diversæ potestates? Ad 2. probationem dico, qualitatem orationis non tàm ex verbis, quàm ex sensu petendam esse. Undè, quia noverunt fideles potestem, quam B. Virgo & alii Sancti habent, non ab ipsis, sed a Deo per merita Christi derivari, idcircò non intendunt eos invocare laudatis formulis ut bonorum Auctores, sed ut amicos Dei, cujus virtute participata agunt. Ordinariè tamèn dicimus ad Deum & Christum, *Miserere nobis*; ad Sanctos autèm, *Orate pro nobis*.

Petes, quarè non dicimus etiàm ad Christum, *Christe ora pro nobis*; siquidèm ei etiàm competat orare ut homo est? R. (*Suppl. q.* 72. *a.* 2. *ad* 3.) Quia, cùm oratio sit actus, actus autèm sint suppositorum, si diceretur, *Christe ora pro nobis*, nihil addendo, videretur hoc ad personam Christi referri, sicque consonum vel errori Nestorii, qui distinxit in Christo personam Filii hominis a persona Filii Dei, vel errori Arri, qui posuit personam Filii minorem Patre. Undè, ad hos errores vitandos, Ecclesia non dicit, *Christe ora pro nobis*, sed *Christe*, *audi nos*, vel *Miserere nobis*.

Obj. 10. Christus nos docuit, quis sit invocandus, cum dixit: *Orantes*, *dicite*: *Pater noster*, *qui es in Cœlis*: ergo Sancti non sunt invocandi. R. 1. N. Conseq. Aliàs sequeretur, quòd nec Filius, nec Spiritus S. possent invocari. Ex eo igitur, quòd Deus sit invocandus ut Auctor bonorum, non sequitur, quòd alii non possint invocari ut intercessores. R. 2. Christum tradendo Apostolis Orationem Dominicam, non tàm eos docuisse, qui esset orandus (Deum enim esse orandum, non ignorabant) quàm quomodò sit orandum & quæ sint petenda in oratione.

Obj. 11. In tantum Sanctos orare debemus, in quantum scimus eorum orationem esse acceptam Deo; sed quantò aliquis est sanctior, tantò magis ejus oratio est accepta Deo: ergo debemus sempèr orare superiores Sanctos, numquàm minores. R. D. Cons. ergo debemus sempèr orare superiores Sanctos, si cætera sint paria, C. si cætera non sint paria, N. Licèt ergo superiores Sancti sint magis accepti Deo, quàm inferiores, (*Ib. ad* 2.) utile tamèn est etiàm minores orare, & hoc proptèr quinque rationes. 1. Quia orans aliquandò habet majorem devotionem ad minorem Sanctum: ex devotione autèm pendet maximè orationis effectus. 2. Ut tollatur fastidium, quod nascitur ex assidua frequentatione unius, & ejusdem rei; dùm autèm diversos oramus, in singulis quasi novus fervor excitatur. 3. Quia aliquibus Sanctis datum est in certis causis præcipuè patrocinari. 4. Ut omnibus honos debitus a nobis exhibeatur. 5. Quia plurium orationibus quandoquè impetratur, quod unius oratione non impetrantur.

Obj. 12. Vel sumus digni, ut Sancti orent pro nobis, vel sumus indigni; si primum, etsi non petamus, orabunt pro nobis: si secundum, etiamsi petamus, non orabunt: ergo superfluum est eos orare. Ità Sancti non orant, nisi quod sciunt Deum velle; per omnia enim conformant voluntatem suam divinæ voluntati, etiàm in re volita; sed quod vult Deus, etiàm Sanctis non orantibus, fieret: ergo idem quod antè. R. Ad 1. (*Ibid. ad* 6.) aliquem effici dignum, ut Sanctus oret pro eo, ex hoc ipso quòd ad ipsum in sua necessitate cum pura devotione recurrat; undè non est superfluum Sanctos orare. Ad 2. (*Ib. a.* 3. *ad* 5.) D. minorem: quod Deus vult, fieret, Sanctis etiàm non orantibus, si vult id fieri nullo respectu habito ad preces Sanctorum, C. Si id vult fieri interveniente bus orationibus Sanctorum, N. *Fortè autèm*, inquit Aug. libr. de Dono persev. cap. 22. *Præordinatum est, ut intercedentium orationibus prædestinati salventur*, sic & pleraque alia.

Obj. 13. Sancti non sunt in statu merendi: ergo nihil nobis impetrare possunt. R. N. Cons. (*Ibid. ad* 4.) Aliud est enim mereri, aliud impetrare. Meritum consistit in quadam adæquatione actûs ad finem, proptèr quem est, qui ei quasi merces redditur; sed orationis impetratio innitur liberalitati ejus, qui rogatur: undè quandoquè oratio impetrat, quod non meruit, vel ille qui rogat, vel ille, pro quo rogatur. (*Ib.*) Insuper Sancti meruerunt in via, ut exaudirentur in Patria.

APPENDIX.

PEtes 1. Utrùm non sit tantùm licitum & utile, sed etiàm necessarium ad salutem invocare Sanctos? R. Natal. Alexand. sæc. 5. Dissert. 25. q. 2. a. 2. in initio dicit, Theologos Catholicos fateri, interpellationem Sanctorum non esse necessariam ad salutem, nec ullum esse præceptum ad id singulos Christianos adstringens: sic etiàm resolvit Pontas verbo *Prieres* in Suppl. cas. 1. Et reverà Conc. Trid. hanc materiam tractans sess. 25. sub initio, non meminit præcepti, sed solùm decernit bonum & utile esse invocare Sanctos; eosque impiè sentire, qui negant esse invocandos. Non est tamèn improbabile, ad id nos lege naturæ, sive Divina teneri. (*Hic art.* 11. *o.* & *suppl. q.* 72. *a.* 2. *o.*) Quia lege naturali tenemur eum ordinem servare, quem Deus instituit ad salutem; atqui iste est ordo divinitùs institutus secundùm Dionys. c. 5. Cœlestis Hierarchiæ, ut ultima per media reducantur ad Deum: ergo, cùm Sancti sint Deo propinquissimi, & nos manentes in corpore peregrinemur a Domino, necesse est, ut ad eum reducamur, & salutem ideò consequamur per medios. Adde, tantam esse indigentiam nostram, tales ac tantas miserias nostras, ut id lex naturalis exigere meritò videatur. Ad Conc. Trid. responderi potest, ipsius mentem & institutum fuisse decernere dumtaxàt contra Hæreticos, quæ certò essent Dogmata fidei; quæstiones verò scholasticas hìnc indè disputatas Theologorum libertati reliquisse.

Petes 2. Utrùm orationes Sanctorum pro nobis ad Deum fusæ sempèr exaudiantur? Antè responsionem nota, (*Suppl. ib. a.* 3. *o.*) quòd Sancti dicantur duplicitèr orare pro nobis. Uno modo oratione expressa, dùm votis suis aures Divinæ Clementiæ pro nobis pulsant. Alio modo oratione interpretativa, scilicèt per eorum merita, quæ in conspectu Dei existentia non solùm eis cedunt ad gloriam, sed etiàm nobis suffragia & orationes quædam sunt; sicùt sanguis Christi pro nobis effusus dicitur veniam petere. Hoc notato, R. 1. (*Ib.*) Orationes interpretativæ Sanctorum, licèt quantùm ex se sint efficaces ad impetrandum, quod petunt, potest tamèn esse defectus ex parte nostra impediens earum effectum: etenim merita Sanctorum ad multa nobis proficerent, nisi eorum efficacia nostris defectibus retardaretur. R. 2. (*Ib.*) Orationes expressæ Sanctorum sempèr exaudiuntur; quia suis votis nihil petunt, aut volunt, nisi quod Deus vult; quia habent suam voluntatem plenariè conformem Divinæ voluntati, etiàm in re volita: quod autèm Deus vult, sempèr impletur. Nisi loquamur de voluntate antecedente, quæ non sempèr impletur. Undè nec mirum est, si etiàm quod Sanctis

ti volunt per hunc modum voluntatis, interdùm non impleatur.

Dices 1. Apocal. 6. Martyres petunt vindictam sui sanguinis de his, qui habitant terram: his verbis: *Usquequo Domine* (*Sanctus & verus*) *non judicas*, & *non vindicas sanguinem nostrum de iis*, *qui habitant in terra*? Et non exaudiuntur: etenim *dictum est illis*, *ut resquiescerent adhùc modicum tempus*, *donec compleantur conservi eorum & fratres eorum*, *qui interficiendi sunt sicut & illi*: 2. Jerem. 5. dicitur: *Si steterit Moyses*, & *Samuel coram me*, *non est anima mea ad populum istum*. 3. Angelo misso in adjutorium Danielis restitit Angelus Persarum 21. diebus; Danielis 10. 4. Sancti petunt perseverantiam pro cliente, qui fortè non est perseveraturus; ignorant enim prædestinationis arcanum: ergo. R. Ad 1. (*Ibid.*) Quòd illa oratio Martyrum sit, ut obtineant stolam corporis, ut impleatur justitia Dei supèr impios in extremo judicio. Ad 2. (*Ibid. ad* 2.) Quòd Dominus loquatur ibi de Moyse & Samuele secundùm statum, quo fuerunt in hac vita. Ad 3. R. (*Ibid. ad* 3.) Quòd ista pugna Angelorum non intelligatur ex hoc, quòd apùd Deum contrarias preces funderent: sed quia contraria merita ex diversis partibus ad Divinum examen referrent Divinam sententiam expectantes, quam solam adimpleri petebant. Ad 4. R. Sanctos non petere absolutè perseverantiam pro cliente, quem non sciunt esse prædestinatum.

Petes 3. Utrùm animæ detentæ in Purgatorio possint a nobis invocari? R. Id non ferre Ecclesiæ consuetudinem, quæ est in omnibus æmulanda; hac fortè ratione, quòd non cognoscant preces nostras in particulari. Non enim eas vident in verbo; nec ullum est fundamentum asserendi, quòd illas pœnis detentas & patientes sic Deus honoret, ut speciali revelatione res viventium illis patefaciat. Et licèt dixerimus supra, invocationem Sanctorum posse sustineri, etiàm si ponamus eos non cognoscere in particulari preces nostras, non est tamèn negandum, quin convenientiùs fiat, si cognoscant.

Petes 4. Utrùm saltèm non orent pro necessitatibus nostris in genere? non enim ignorant nos pluribus affligi. Respondet S. Thom. (*Hic a.* 11. *ad* 3.) eas non esse in statu orandi, sed magis ut oretur pro eis, proptèr pœnas quas patiuntur. Hoc non obstante quidam existimant, quòd, licèt reverà non sint in statu orandi, sed potiùs in statu patiendi, nihilominùs orent pro nobis; quia, inquiunt, non eadem sunt, *Non esse in statu orandi*, & *non orare*: sicùt nec eadem sunt, *Orare*, & *esse in statu orandi*. Sic, qui detinetur captivus, non hostili, sed amico, aut paterno affectu, licèt hoc ipso quo detinetur captivus, non sit in statu orandi, tamèn potest orare pro se, & pro aliis. Similitèr, inquiunt, animæ in Purgatorio consciæ paterni affectûs Dei erga illas, possunt & pro se, & pro aliis orare, easque de facto orare putant; quia vera charitate flagrant, nec affectum, quem in via erga nos habebant, & quo pro nobis orabant, deposuerunt; nec aliquid impedit, quin, de sua salute securæ, de nostra sint solicitæ. Accedit, quòd remaneant in Communione Sanctorum. Ità Sylvius in suppl. q. 71. a. 6. ad 1. citans Estium Bellarm. & Med. Hæc sententia non est improbabilis, fortè tamèn minùs consentanea menti D. Thom. Cùm enim S. Doctor sibi objecisset loco antè citato: *Illi*, *qui sunt in Purgatorio*, *non orant pro nobis*: *ergo nec Sancti*, *qui sunt in Cœlo*. Respondet, non negando ant. ut planum esset negare, si hujus sententiæ fuisset; sed concesso, ut videtur, antecedente, negat conseq. & paritatem his verbis: *Illi*, *qui sunt in Purgatorio*, *etsi sint superiores nobis proptèr impeccabilitatem*, *sunt tamen inferiores quantùm ad pœnas*, *quas patiuntur*; & *secundùm hoc non sunt in statu orandi*, *sed magis ut oretur pro eis*. Videri potest Joannes a S. Thom. hic a. 8. sub finem.

ARTICULUS V.

Quæ sint in Oratione a Deo petenda?

Ubi de Oratione Dominica.

NOta. (*Ibid. a.* 5. *o*) Socrates, juxtà Valerium Libr. 7. c. 2. nihil ultrà petendum a Diis immortalibus arbitrabatur, quàm ut bona tribuerent: quia hi denùm scirent, quid unicuique esset utile. Nos autèm plerumquè id votis expetimus, quod non impetrasse melius foret. Quæ quidèm sententia aliqualitèr vera est quantùm ad illa, quæ possunt malum eventum habere, & quibus homo potest malè uti, secùs quoad alia. Undè Dico 1. (*Ibid.*) Homo potest petere determinatè, & absolutè bona spiritualia, scilicèt Beatitudinem, & media ad illam, ut sunt virtutes & gratia. Quia iis nemo potest malè uti, nec possunt habere malum eventum, vultque Deus ea nos petere, Matth. 5.

Si dicas, hominem quandoquè malè uti virtutibus, puta ad vanam gloriam. R. Id esse per accidens, nec iis malè uti ut principiis, sicùt fit in bonis temporalibus, sed ut objectis. Juvat autèm (*In* 4. *d.* 15. *q.* 4. *a.* 4. *quæst.* 1.) hæc determinata, & distincta rerum spiritualium petitio. 1. Ut hoc modo magis attentè oremus. 2. Ut ferventiùs petamus, quia quo attentiùs bona particularia attenduntur, eo magis desiderantur. 3. Ut innotescat nobis nostrum desiderium, & quem ac quantum profectum fecerimus.

Dices: non prædestinatus, petens a Deo salutem absolutè, vel gratiam perseverantiæ, petit aliquid contrà voluntatem Dei: ergo non licèt petere absolutè bona spiritualia. R. N. Ant. (*Hic a.* 5. *ad* 2.) Deus enim *vult omnes homines salvos fieri*, 1. Tim. 2. vultque nos salutem nostram petere & quærere: *Quærite primùm Regnum Dei*, Matth. 6. Nec refert, id videri contrarium voluntati consequenti & efficaci, quam habet Deus, non salvandi hunc hominem; non enim tenemur conformare voluntatem nostram divinæ in omni re volita, sed in omni re tantùm, quam vult, aut permittit nos velle. Vult enim plura, ut Deus, & provisor universalis, quæ nobis agentibus particularibus non licet velle. De hac re fusiùs in 1. 2.

Dico 2. (*Hic a.* 6. *Ib. a.* 5. *o.*) Bona temporalia non possunt peti a Deo principalitèr, ut in eis finem constituamus. Quia ipse solus est finis noster. Neque determinatè absolutè; quia homo potest illis malè uti, & possunt habere malum eventum, sicùt divitiæ, quæ multis exitio fuerunt; honores, qui complures pessumdederunt; regna, quorum exitus sæpè miserabiles cernentur: splendida conjugia, quæ nonnumquàm funditùs domos evertunt. Possunt autèm peti (*Ibid. a.* 5. *o.*) bona temporalia conditionatè, scilicèt si saluti expediant, & ut adminicula, quibus juvemur ad tendendum in Beatitudinem. Ad id enim nos juvant 1. in quantùm per illa vita hæc corporalis, in qua sola datur copia beatitudinem merendi, sustentatur. 2. In quantùm nobis organicè deserviunt ad actus virtutum. Id confirmat Ecclesiæ praxis, quæ petit a Deo pluviam, serenitatem, fruges, &c. & exemplum Salomonis Prov. 3. *Tribue tantùm victui meo necessaria*: imò Christus ipse, qui jubet nos in Oratione Dominica petere panem nostrum quotidianum.

Dices: licitè possidentur bona temporalia ab his, qui iis abutuntur: ergo etiàm licitè petuntur absque relatione ad bonum finem. R. N. Cons. quia possessio habitualis, dùm est absquè reflexione de bonis retinendis, vel utendis, non est actus humanus; secùs petitio, quæ ideò, si sit de indifferentibus, ut sunt bona temporalia, non potest non esse mala, si non referatur ad bonum finem.

Petes, utrùm liceat petere mala pœnæ, v. gr. egestatem, persecutiones, infirmitatem, mortem, & R. Licet ea petere in ordine ad bonum finem, puta, ut illis mereamur, peccata purgentur, aut vitentur, sic Paulus cupiebat dissolvi, & esse cum Christo. Nec obstat, quòd non liceat nobis inferre mortem, aut mutilationem. Aliud est enim sibi auferre vitam, aut membra, quod fieri non potest nisi per eum, qui jus habet in illa; aliud petere, ut auferatur ab eo, qui jus habet in illa, & illa patientèr sustinere, si accidant.

Dico 3. (*Hic a.* 9. *o.*) Convenientèr assignantur 7. Petitiones Orationis Dominicæ. Id evincit auctoritas Christi Orationem instituentis & dicentis: *sic ergo vos orabitis*. Ratione suadetur. (*Ibid.*) Illud solùm rectè orando petimus, quæ rectè desiderare valemus; atqui in Oratione Dominica non solùm petuntur omnia, quæ rectè desiderare possumus, sed etiàm eo ordine, quo desideranda sunt; ita ut hæc Oratio non solùm instruat postulare, sed etiàm sit informativa totius nostri affectûs: ergo. Prob. minor: finis est id, quod primùm cadit in desiderio, deindè ea, quæ sunt ad finem; atqui finis noster Deus est, in quem noster affectus tendit duplicitèr: uno modo secundùm quòd volumus Gloriam Dei, quod pertinet ad dilectionem, qua Deum in se ipso diligimus; alio modo secundùm quòd volumus frui Gloria Dei, quod pertinet ad dilectionem, qua diligimus nos in Deo: & ideò prima petitio ponitur, *sanctificetur nomen tuum*, per quam petimus gloriam Dei. Secunda verò ponitur, *adveniat regnum tuum* qua petimus ad gloriam regni ejus pervenire. Ad finem autèm prædictum nos ordinat aliquid dupliciter; uno modo per se, scilicèt bonum utile ad hunc finem, alio modo

per accidens, nempè removendo prohibens. Porrò est aliquid duplicitèr utile ad finem beatitudinis; uno modo directè & principalitèr, scilicèt meritum, quo beatitudinem meremur Deo obediendo, & quantùm ad hoc ponitur, *Fiat voluntas tua, sicut in Cœlo & in Terra*; alio modo instrumentalitèr, & quasi coadjuvans nos ad merendum; & ad hoc pertinet, quòd dicitur, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*; sive hoc intelligatur de pane Sacramentali, cujus quotidianus usus proficit homini, in quo etiàm intelliguntur alia Sacramenta; sive intelligatur de pane corporali, ut per panem intelligatur omnis sufficientia & victus & amictus; quia, ut dicit Aug. ad Probam, Ep. 121. cap. 11. Eucharistia est præcipuum Sacramentum, & panis est præcipuus cibus. Per accidens autèm removendo prohibens tripliciter ordinamur ad Beatitudinem, quia tria sunt, quæ nos ab illa prohibent. Primò quidèm peccatum, quod directè excludit à regno Dei, & ad hoc pertinet, quod dicitur: *Dimitte nobis debita nostra*; secundò, tentatio, quæ nos impedit ab observantia divinæ voluntatis, & ad hoc pertinet, quod dicitur, *Et ne nos inducas in tentationem*; per quod non petimus, ut non tentemur, sed ut a tentatione non vincamur, quod est in tentationem induci; sicque hac petitione oramus a peccatis perpetrandis eximi, sicùt per priorem a peccatis perpetratis. 3. Mala, nedùm spiritualia; scilicèt peccata, sive præterita, sive futura, sed & temporalia præsentis vitæ, ut quæ impediunt sufficientiam vitæ; & quantùm ad hoc dicitur, *Libera nos a malo*, per Ly *malum*, intelligendo omnia mala, sive spiritualia, sive corporalia: ergo. Quòd autèm addit Christus *amen*, idem est, ac si diceremus, fiat sicùt petimus.

Porrò (*Ibid. ad* 5.) dùm incipiendo dicimus, *Pater noster qui es in Cœlis*, non est petitio, sed petitionum proœmium, quo captamus Dei benevolentiam & potentiam, sicque excitamus in nobis postulandi fiduciam. Nam *Pater* vocatur tamquàm fons omnium bonorum, qui filiis ea impendere pronus sit: *noster* dicitur, ut moneamur mutuæ, & fraternæ charitatis: additur *in Cœlis*, non quòd non sit ubiquè, sed quòd in Cœlis Majestas ejus magis eluceat & gloria, ità ut in Cœlis præsidens omnia inferiora regat imperio, & providentia contineat.

Dices: secundùm Lucam c. 11. ponuntur tantùm quinque petitiones in oratione Dominica, omissis tertia & septima: ergo. R. S. Lucam expressisse tantùm quinque petitiones, quia aliæ duæ aliqualitèr continentur in illis. Tertia ut consequens ad primam & secundam; ad hoc enim præcipuè voluntas Dei tendit, ut ejus sanctitatem cognoscamus, & cum ipso regnemus. Septima in sexta, in quantum, ut ait Aug. in Enchir. in c. 116. unusquisque in eo liberatur a malo, quòd non infertur in tentationem. Attamèn dicendum, esse septem petitiones distinctas, ut refert S. Matth. aliud est enim absolutè loquendo, petere sanctificationem nominis Dei, & Regnum ejus, aliud voluntatis ejus adimplet'onem, licèt unum sequatur aliud. Item aliud est liberari a malo tentationis præcisè, aliud liberari ab omnibus omninò malis, quod importatur in 7. petitione.

De Oratione Dominica specialius agit S. Thom. opusc. 7. de Oratione Angelica opusc. 8.

ARTICULUS VI.

Pro quibus sit orandum, & quibus competat orare.

DIco 1. (*Art.* 7. & 8. *o.*) Orandum est, non solùm pro nobis, sed pro omnibus aliis hominibus viventibus nullo excepto, sive fideles sint, sive infideles, sive amici, sive inimici, sive excommunicati, sive non. Quia juxtà S. Aug. Ep. 121. c. 12. (*Ibid.*) illud debemus orando petere, quod debemus desiderare; atqui debemus desiderare bona, non solùm nobis, sed omnibus aliis hominibus viventibus; hoc enim pertinet ad dilectionem charitatis, quam proximis debemus impendere, si quidèm diligere aliquem sit illi velle bonum; omnes autèm homines sunt proximi, quia ratio proximitatis in hoc consistit, quòd homo factus ad imaginem Dei possit esse particeps æternæ beatitudinis: ergo. Hinc (*Art.* 7. *in arg. s. contr.*) Jacobi 5. *Orate pro invicem, ut salvemini* Apost. 1. ad Tim. 2. *Obsecro primùm omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus.* Et in Oratione Dominica non dicimus: *Da mihi*, aut *libera me*; sed *da nobis, libera nos.* Id confirmat Ecclesiæ praxis; quæ orat pro omnibus, non solùm Fidelibus, quod sæpe facit, sed etiam pro Infidelibus & Excommunicatis die Paraseeves. (*Art.* 8. *in arg. s. c.*) Pro inimicis verò habemus speciale Christi mandatum, Matth. 5. cùm enim dixisset: *Diligite inimicos vestros*, addit, *orate pro persequentibus, & calumniantibus vos.* Hoc tamèn non sic intelligendum est, quasi orare debeamus, ut absolutè omnes salvi fiant & nemo damnetur; hoc enim frustrà & stultè oraretur, cùm constet ex Scripturis contrarium eventurum: sed, cùm nos lateat, qui sint salvandi, vel non, nullus excipi debet ab oratione.

Hoc autèm sensu (*Ibid.*) orandum est pro inimicis, ut in communibus orationibus, quas vel pro omnibus, vel pro certa congregatione, cujus sunt membra, facimus, eos non excludamus, quia inimici sunt. Quod autèm pro eis specialitèr oremus, perfectionis est, non necessitatis, nisi in aliquo casu speciali, v. gr. necessitatis, aut scandali vitandi.

Sed petes, quomodò liceat orare pro Excommunicatis, si quidèm priventur suffragiis Ecclesiæ? (*Suppl. q.* 21. *ad* 1. & 2.) R. Ideò non licere orare pro eis tamquàm pro membris Ecclesiæ, a qua sunt segregati, sic ut nec suffragia, seu preces factæ pro tota Ecclesia eis prosint. Unde inferunt Auctores, non licere exprimere nomina eorum in orationibus Ecclesiæ, ut fiebat olim, & fit adhùc hodie pro Regibus & Principibus; quia hoc esset eos annumerare membris Ecclesiæ. Id tamèn non obstat; quin liceat pro eis orare, sive privatim, sive in communibus orationibus Ecclesiæ & in Missa, etiàm Sacerdote agente ut Ministro Ecclesiæ & in ejus persona, modò intentio non sit orare pro eis ut membris Ecclesiæ, sed e contrà ut pœnitentia ducti redeant ad ejus gremium; & ejus nomine orat die Paraseeves pro Hæreticis & Schismaticis, qui sunt Excommunicati: sic etiàm in Missa pro tolendo Schismate orat Ecclesia in prima collecta his verbis: *Supèr populum Christianum suæ unionis gratiam clementer infundè, ut, divisione rejecta, vero Pastori Ecclesiæ tuæ se uniens, tibi dignè valeat famulari.* Sic quotidiè Sacerdotes in Missa petunt a Deo suscipi sacrificium, quod offerunt pro omnibus fidelibus Christianis (quales sunt Excommunicati) & offerendo calicem: *ut in conspectu divinæ Majestatis tuæ pro nostra, & totius Mundi salute* (nemìnem excipiendo) *cum odore suavitatis ascendat.* Et numquid Ecclesia adhibet ergà Excommunicatos correptiones, monitiones, prædicationes, quarum effectum instantèr a Deo petat? Undè non probo distinctionem eorum, qui dicunt Sacerdotem ut personam privatam posse orare pro Excommunicatis in Missa, non ut Ministrum Ecclesiæ; patet enim contrarium ex dictis. Et sanè ipsi fatentur, Sacerdotem posse in Memento orare pro Excommunicatis, & tamèn ibi sicùt in tota Missa agit ut Minister Ecclesiæ, & immediatè pòst Memento offert Sacrificium ut Minister Ecclesiæ pro omnibus, quorum meminit. Nostram sententiam etiàm apertè innuit S. Thom. loc. cit. cùm dicit: *Suffragia Ecclesiæ, quæ pro tota Ecclesia fiunt, eis non prosunt, nec ex persona Ecclesiæ. Oratio pro eis intèr membra Ecclesiæ fieri potest*: ubi non negat pro eis orari posse ex persona Ecclesiæ, sed solùm sic ut orando annumerentur membris Ecclesiæ, quasi essent ex illis. Ita etiàm censet Sylvius 3. p. q. 83. a. 1. quæstio 9. Et his semèl admissis, non video, cur non liceret Sacerdoti celebrare pro Excommunicato, etiàm non tolerato, sive accepto, sive non accepto ab eo stipendio. Scio, hanc assertionem communitèr negari ab Auctoribus, sed quo fundamento nescio; videtur enim evidentèr sequi ex præmissis, modo non celebret ut pro membro Ecclesiæ. Et sic fortè intelligì Sylvius, dùm loco cit. dicit, *non licere Missas votivas, & alia divina Officia celebrare pro Excommunicatis, sicùt celebrantur pro fidelibus non excommunicatis.*

Ratio horum omnium est; quòd, licèt Excommunicati priventur Communione Ecclesiastica, non tamèn Communione Sanctorum: porrò in hoc differt Communio Sanctorum a Communione Ecclesiastica, quòd Communio Sanctorum fundetur in charitate, & ad eam sequatur, charitas autèm ad omnes extenditur nullo excepto: sed Communio Ecclesiastica fundatur in applicatione Ecclesiæ applicantis sua merita de congruo ut satisfactiones & suffragia pro suis membris; ex quo fit, quòd prohibeatur tantùm illa oratio pro Excommunicatis, quæ illis applicaret ista suffragia, ut suis membris, seu quasi essent sua membra; & hæc sola dicitur oratio publica sive secretò, sive elata voce fiat.

Dico 2. (*Suppl. q.* 71. *a.* 8. *o.*) Quantùm ad mortuos, non est orandum pro Beatis, quia nulla re indigent, *inebriati ab ubertate domus Dei.* Psal. 35. Et licèt nondùm habeant gloriam corporis, eam tamèn certò habituri sunt vi beatitudinis jam adeptæ, ideòque independentèr a nostris precibus. Undè dicitur communitèr ex Aug. de verbis Apost. Ser. 17. *injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.* (*Ibid. ad* 5. *o.*) Neque pro damnatis; tùm quia sunt extrà vinculum charitatis, qua opera vivorum communicantur mortuis; tùm quia sunt absolutè in termino, in quo receperunt ultimam suis meritis retributionem, scilicèt æternam damnationem, quæ minui non potest, cùm pœna diminui non possit, nisi diminuatur & culpa, sicùt nec auferri, nisi ea sublata; culpa autèm in æternùm permanet in damnatis, nec ullatenùs minuitur. Quantùm ad Historiam Trajani, quæ opponitur, apochrypha est & fabulosa: de qua vide Digressionem in calce Dissertationis.

Pro existentibus verò in Purgatorio pium est & utile orare: (*Ib. a.* 6. *o.*) Est de fide decisum in Conc. Florent. sub finem, & Trid. sess. 22. can. 3. & sess. 25. in principio. (*Ib.*) Ratio est; quia pœna Purgatorii est in supplementum satisfactionis, in hac vita non impletæ; atqui opera unius valere possunt alteri ad satisfactionem, sive is sit mortuus, sive vivus, modò non sit totalitèr in termino, nec extrà Communionem Sanctorum, quales reverà non sunt existentes in Purgatorio: & ideò orationes viventium possunt illis prodesse, non solùm ut sunt satisfactoriæ, sed etiàm ut sunt impetratoriæ & meritoriæ de congruo: undè dicitur 2. Mach. 12. *Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.*

Si dicas, mortuos non juvari propriis suis orationibus: ergo multò minùs alienis. R. 1. N. Conseq. quia mortui sunt extrà statum merendi & satisfaciendi ea satisfactione, quæ est pro pœna, seu per redemptionem pœnæ; non sic viventes. R. 2. N. ant. quia oratio defunctorum in Purgatorio potest illis prodesse per modum impetrationis. Est enim Pietati valdè consonum, quòd omnis anima fidelis in sua tribulatione clamet ad Dominum, quem clamorem utilitèr fieri non est cur dubitemus. Undè fideles defuncti introducuntur in Officio Defunctorum orantes pro sui liberatione. De suffragiis pro mortuis latè tractat S. Th. q. 71. cit. suppl. per 14. articulos: vide ibi.

Petes, utrùm oratio specialis facta pro uno plus ei prosit, quàm generalis? R. ei plus prodesse & qua est satisfactoria, & qua est impetratoria: (*Ib. a.* 3. *o.*) qua est satisfactoria; quia satisfactio ex illa resultans est finita, & ideò divisa in plures decrescit. Qua est impetratoria; quia oratio ut impetret, debet esse proportionata rei impetrandæ; atqui hoc ipso quo res pro pluribus postulatur, fit major, quàm si pro uno tantùm, sicque variatur proportio: ergo. Prob. mai. eadem ratio cæteris paribus non impetrabit æquè rem magnam & difficilem, ac rem parvam & facilem, juxta illud Ambros. l. 1. *de pœnit.* c. 8. quò major culpa, eò majora quærenda sunt suffragia; id etiàm patet in humanis: ergo. Hùc facit condemnatio art. 19. Wicleffi in Conc. Constant. sess. 8. oppositum docentis. Ista responsio intelligenda est de oratione communi, non de Sacrificio Missæ, de quo est specialis difficultas.

Dico 3. Neque divinis personis, neque brutis animantibus, sed soli creaturæ intellectuali convenit orare. (*Hic a.* 10. *o.*) Quia, ut dictum est, oratio est actus rationis, per quem Superiorem aliquis deprecatur; sicùt imperium est actus rationis, per quem Superior ordinat inferiorem ad aliquid: ergo illi soli proprium est orare, cui convenit rationem habere, & superiorem quem possit deprecari; atqui Divinis Personis nihil est superius, bruta autèm animalia non habent rationem, sed utrumque habet creatura intellectualis scilicèt Homines & Angeli: ergo. Undè, cùm dicitur Rom. 8. (*Ib. ad* 1.) Spiritus *Postulat pro nobis*, sensus est, quòd postulantes nos facit. Tò *pro nobis* enim hic non accipitur ut in Litaniis, sed *pro nobis*, id est, supplens & adjuvans defectum nostrum. (*Ibid. ad* 3.) Cùm autèm dicitur, bruta invocare Deum Psam. 146. intelligitur metaphoricè pro naturali instinctu, quo bonum suum, quod a Deo procedit, desiderant.

ARTICULUS VII.

De Diuturnitate & Merito Orationis.

NOta: (*Hic a.* 14. *o.*) de Oratione duplicitèr loqui possumus, uno modo secundùm se ipsam; alio modo secundùm causam suam, quæ est desiderium salutis.

Dico 1. (*Ibid.*) Oratio, secundùm se spectata, non potest esse continua, quia oportet aliis operibus vacari. Undè, qui oppositum censuerunt, habiti sunt Hæretici sub nomine Euchitarum apùd S. Epiph. Hæresi ultima & August. Hæresi 37. Conveniens est autèm (*Ibid.*), ut, dùm oramus, tamdiù duret oratio, quantum est utile ad excitandum interioris desiderii fervorem, cùm verò hanc mensuram excedit, ità quod sine tædio durare non possit, non est ulteriùs protendenda oratio; quia uniuscujusque rei quantitas debet esse proportionata fini. Quod quidem verum est, non solùm de oratione privata, sed etiàm publica, quando non est in præcepto: quæ verò est in præcepto, integra juxta leges persolvi debet, ea tamèn devotione & gravitate, ut tàm populo, quàm clero ædificationis, non scandali, aut tædii occasionem præbeat.

Oratio verò, (*Ibid.*) secundùm causam spectata, debet esse continua; quia desiderium salutis, quod est ejus causa, debet esse in nobis continuum, vel actu, vel virtute. Et hoc sensu (*Ibid. ad* 4.) possunt intelligi Orationis continuæ præcepta Luc. 18. *Oportet sempèr orare, & non deficere.* Ad Ephes. 6. *Orantes omni tempore.* 1. Thess. 5. *sine intermissione orate.* Possunt etiàm alio sensu intelligi, nempè ut vel frequentèr vel statuto tempore jubeamur orare; ille enim censetur orare sempèr, qui vel frequentèr orat, vel horas ad orandum statutas non prætermittit; sic 2. Reg. 9. dicitur de Miphiboseth, *De mensa Regis jugitèr vescebatur*, id est, quotidiè statis horis.

Quantùm ad id, quod objici potest ex his verbis Christi Matth. 6. *Orantes nolite multum loqui*, sic intelligitur, ut Christus voluerit instruere discipulos, ne orarent sicùt Ethnici, qui existimabant se multis verbis & artificiosè compositis, sicùt causidici, posse a suis diis ea extorquere, quæ peterent; & ideò addit Christus: *Sicùt Ethnici, putant enim quòd in multiloquio exaudiantur* (*Ibid. ad* 1.) Undè *Multum loqui*, juxtà Aug. Ep. 121. c. 10 *est in orando rem necessariam superfluis agere verbis.* Plerumquè autèm hoc negotium plùs gemitibus, quàm sermonibus agitur.

Dico 2. Oratio, prætèr effectum spiritualis consolationis, quam præsentialitèr affert, est meritoria, impetratoria, & satisfactoria. Est meritoria, (*Art.* 5. *o.*) & quidèm de condigno vitæ æternæ & augmenti gratiæ, sicùt quilibet alius actus virtutis, in quantum procedit ex radice charitatis, seu gratia sanctificante, mediante Religione. Hoc tamèn meritum de condigno (*Ibid. ad* 2.) intellige respectu orantis, non verò alterius, pro quo oraret; nullus enim potest mereri alteri de condigno, sed tantùm de congruo, ut docetur in Tract. *De merito.* Est impetratoria (*Ib. o.*) illius, quod petimus ex gratia, misericordia, & fidelitate Dei, qui dignatus est promittere se daturum ea, quæ peteremus. Nec ad id necesse est, ut procedat ex gratia sanctificante, modò tamèn ex gratia actuali fiat. Est satisfactoria (*Suppl. q.* 25. *a.* 3. *o. & ad* 1.) in quantum nobis adhùc mortalibus & miseris est opus pœnale assumptum in vindictam peccatorum; & licèt habeat suavitatem spiritûs, habet etiàm afflictionem carnis.

Ex dictis colliges, (*Hic a.* 15. *ad* 2.) orationem posse esse impetratoriam, & non meritoriam: sic est oratio pœnitentis nondùm justificati: & e contrà posse esse meritoriam, & non impetratoriam: sic est oratio justi petentis, quod suæ saluti non expedit: v. gr. Pauli postulantis sibi auferri stimulum carnis, quod non obtinuit, & tamèn hac oratione utpotè actu bono procedente ex gratia sanctificante meruit vitam æternam.

Dico 3. (*Ibid.*) Tres sunt conditiones, quibus concurrentibus orans sempèr impetrat quod petit, ut scilicèt pro se petat necessaria ad salutem, piè & perseverantèr. Pro se: (*Hic a.* 7. *ad* 2.) non quòd, quæ salutaria a Deo pro aliis petimus pie & perseverantèr, sæpè non obtineamus, sed non sempèr; quia potest esse impedimentum ex parte ejus, pro quo oratur, quod Deus nolit tollere. Hoc autèm impedimentum supponitur sublatum in eo, qui pro seipso piè & perseverantèr salutaria petit, cùm non possit sic petere impœnitens, & a Deo aversus. *Necessaria ad salutem*, juxtà illud; *Quocumquè petierimus secundùm voluntatem ejus, audit nos.* 1. Joann. cap. 5. *Hæc est autèm voluntas Dei sanctificatio vestra.* 1. Thess. cap. 4. *Piè*, sub Pietate intelligitur fides, spes, dilectio, humilitas & attentio. *Perseverantèr*; colligitur ex parabola amici apud Lucam 11. qui dedit panes amico nocte petenti, non quia amicus, sed propter ejus improbitatem, hoc est, instantiam, importunitatem & perseverantiam. (*Art.* 15. *ad* 2.) Undè dicit August. Tract. 102. in Joann. *Quædam non negantur, sed ut congruo dentur tempore differuntur*; quod tamèn potest impediri, si in petendo non perseveret.

Quantùm ad Orationem peccatoris (*Art.* 16. *o.*) utrùm impetret aliquid a Deo, notandum est in peccatore duo esse consideranda, scilicèt natura, quam diligit Deus, & culpa, quam odit. Hoc notato: Dico 4. (*Ib.*) Peccator petens aliquid in quantùm peccatur, id est secundùm desiderium peccati, vel etiàm volens perseverare in peccato,